

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Korupce z pohledu genderu

Denisa Vašíčková

**Bakalářská práce
2018**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Denisa Vašíčková**
Osobní číslo: **E15199**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a cel-
níky**
Název tématu: **Korupce z pohledu genderu**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Záměrem práce je teoretické vymezení problematiky korupce, analýza studií a průzkumů zabývajících se závislostí mezi mírou korupce a genderovou vyvážeností, komparace zvolených korupčních trestných činů z pohledu genderu v České republice.

Osnova:

- Teoretická východiska problematiky korupce.
- Závislost mezi korupcí a genderovou vyvážeností.
- Analýza stavu v České republice.
- Závěrečné shrnutí a vyhodnocení získaných poznatků.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

BAŽANTOVÁ I, HRABA Z. et al. Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky. Praha: Prospektrum, 2007. 123 s. ISBN 978-807-1751-441.
CHMELÍK J, TOMICA Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde Praha, 2011. 281 s. ISBN 978-80-7201-853-6.
KOTOUČEK A. Aspekty genderové dimenze korupce v mezinárodním kontextu. Praha: Transparency International- Česká republika, 2016. 8 s.
MIKOLÁŠKOVÁ M, MICHORA Z. Analýza korupčních trestných činů z pohledu genderu. Praha: Transparency International- Česká republika, 2016. 62 s.
VOLEJNÍKOVÁ J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Praha: Profess Consulting, 2007. 390 s. Cesta k finanční svobodě. ISBN 978-80-7259-055-1.

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. et Ing. Veronika Linhartová, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 1. září 2017
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2018

doc. Ing. Romana Procházková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2017

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval/a samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil/a, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30.4.2018

Denisa Vašíčková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. et Ing. Veronice Linhartové, Ph.D. za její odbornou pomoc a cenné rady, které mi pomohly ke zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce je zaměřena na analýzu korupčních trestných činů z pohledu genderu v České republice v letech 2011 až 2014. První část práce obsahuje vymezení problematiky korupce. Druhá část je zaměřena na analýzu soudních rozhodnutí, dotazníkového šetření, kazuistik a jejich komparaci s analýzou Transparency International.

KLÍČOVÁ ANOTACE

Korupce, trestný čin, gender, Česká republika, Trestní zákoník, úplatek, úřední osoba

TITLE

Corruption from gender perspective

ANNOTATION

This bachelory thesis is focused on the analysis of corruption criminal acts from gender perspective in Czech Republic between years 2011 and 2014. The first part contains the definition of the problem of corruption. The second part focuses on the analysis of the court decisions, questionnaire, casuistry and comparison witch analysis by Transparency International.

KEYWORDS

Corruption, crime, gender, Czech Republic, criminal law, bribery, officer

OBSAH

ÚVOD	11
1 CHARAKTERISTIKA KORUPCE	12
1.1 Vymezení pojmu korupce.....	12
1.2 Příčiny vzniku korupce	13
1.3 Formy a způsoby páčání korupce	14
1.4 Způsoby měření korupce	16
1.4.1 <i>Index vnímání korupce .....</i>	<i>17</i>
1.5 Dopady korupce.....	17
1.5.1 <i>Ekonomické důsledky korupce.....</i>	<i>18</i>
1.5.2 <i>Politické důsledky korupce .....</i>	<i>18</i>
1.5.3 <i>Společenské důsledky korupce.....</i>	<i>19</i>
1.5.4 <i>Dopad korupce na státní rozpočet.....</i>	<i>19</i>
2 PRÁVNÍ ASPEKTY KORUPCE.....	20
2.1 Soukromoprávní aspekty	20
2.2 Veřejnoprávní aspekty	21
2.2.1 <i>Přijetí úplatku.....</i>	<i>22</i>
2.2.2 <i>Podplácení.....</i>	<i>22</i>
2.2.3 <i>Nepřímé úplatkářství .....</i>	<i>22</i>
3 BOJ PROTI KORUPCI.....	23
3.1 Prevence korupce.....	23
3.2 Nástroje pro boj proti korupci	23
3.3 Mezinárodní organizace a protikorupční mechanismy.....	24
3.3.1 <i>Brettonwoodské instituce.....</i>	<i>24</i>
3.3.2 <i>Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj .....</i>	<i>25</i>
3.3.3 <i>Organizace spojených národů.....</i>	<i>25</i>
3.3.4 <i>Transparency International.....</i>	<i>26</i>
3.3.5 <i>International Criminal Police Organization .....</i>	<i>27</i>
4 ZÁVILOST MEZI KORUPCÍ A GENDEROVOU VYVÁŽENOSTÍ.....	27
4.1 Charakteristika pojmu gender.....	27
4.1.1 <i>Genderové stereotypy .....</i>	<i>28</i>
4.2 Vztah genderu a korupce	28
4.2.1 <i>Dopady korupce z pohledu genderu .....</i>	<i>29</i>
4.2.2 <i>Genderové rozdíly v postojích ke korupci .....</i>	<i>30</i>

5 ANALÝZA KORUPCE Z POHLEDU GENDERU V ČESKÉ REPUBLICE	31
5.1 Shrnutí dat o kriminálních trestných činech z pohledu genderu v České republice.....	32
5.2 Analýza soudních rozhodnutí	33
5.2.1 Dílčí závěry soudních rozhodnutí.....	34
5.3 Výsledky terénního šetření Transparency International	35
5.3.1 Dotazníkové šetření	35
5.3.2 Skupinové diskuse	41
5.4 Kazuistiky	42
5.4.1 Případ 1	42
5.4.2 Případ 2	43
5.4.3 Případ 3	44
6 KOMPARACE VÝSLEDKŮ ANALÝZY PROVEDENÉ AUTORKOU A TRANSPARENCY INTERNATIONAL.....	46
6.1 Vyhodnocení analýzy korupčních trestných činů.....	46
6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření	47
6.3 Vyhodnocení kazuistik	49
ZÁVĚR	52
POUŽITÁ LITERATURA	54

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Možné důsledky korupce.....	20
Tabulka 2: Počet odsouzených žen za roky 2011-2014	32
Tabulka 3: Počet odsouzených mužů za roky 2011-2014	33

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Respondenti v terénním šetření.....	33
Obrázek 2: Graf popisující problematiku malé korupce	36
Obrázek 3: Graf popisující problematiku velké korupce.....	37
Obrázek 4: Graf popisující toleranci korupce.....	38
Obrázek 5: Graf popisující vliv žen na míru korupce	39
Obrázek 6: Graf popisující situaci setkání se s úplatkem.....	40
Obrázek 7: Graf popisující zkušenost s úplatkem	41
Obrázek 8: Graf popisující svolení k úplatku.....	43
Obrázek 9: Graf popisující svolení k úplatku.....	44
Obrázek 10: Graf popisující zkušenosti s whistleblowingem	45

SEZNAM ZKRATEK

Cca	přibližně
CPI	Corruption Perceptions Index
HDP	hrubý domácí produkt
IMPF	International Monetary Fund
Interpol	International Criminal Police Organization
NEPAD	New Partnership for Africa's Development
OAU	Dakar Declaration of African Unity
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OSN	Organizace spojených národů
Sb.	Sbírka zákonů
TI	Transparency International
Tzv.	takzvaný
UNCAC	United Nations Convention against Corruption
UNDP	United Nations Development Programme
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women
UNTOC	United Nations Convention against Transnational Organized Crime
WB	World Bank

ÚVOD

V současné době je korupce závažným celosvětovým problémem, který stále roste a sužuje vlády různých států i samotné obyvatele. Projevuje se ve všech zemích, bez ohledu na velikost nebo státní zřízení. Poslední dobou se jí dostává čím dál větší pozornosti a stává se jedním z často probíraných témat. Nahlíží se na ni ze všech rovin, z ekonomického hlediska, sociologického nebo právního. Řada autorů se tomuto tématu věnuje celý život, i přes to je ale definování tohoto pojmu složité a dodnes nebyla přijata jednotná definice.

Hlavním problémem korupce je její měřitelnost. Většina údajů o korupci je získávána z dotazníkových šetření a průzkumů. Tato data jsou těžko kvantifikovatelná. Přístupy k měření korupce jsou často založeny na měkkých datech, tudíž měří vnímání korupce, nikoliv objektivní míru. Důvodem, proč je pouze malé množství dat, pomocí nichž by se dala korupce změřit, je nezájem být odhalen. Každý, kdo se zúčastní korupčního trestného činu, nechce být odhalen a samotné přiznání mu nic nepřinese. Proto obě strany korupčního vztahu mají zájem na skrývání svých praktik. Z toho důvodu lze mít pouze hmatatelné údaje ze soudních rozhodnutí, kdy došlo k odhalení těchto činů. Bohužel korupčních případů je odhaleno jen mizivé procento.

Korupční praktiky poškozují národní hospodářství ve veřejném i soukromém sektoru. Poškozují také spotřebitele, hospodářskou soutěž či ekonomický rozvoj, avšak převažujícím problémem v České republice je hlavně zneužívání veřejných prostředků. Nedokonalá správa věcí veřejných má za důsledky neefektivnost a netransparentnost, a to vytváří prostor pro korupční trestnou činnost. Následně nedostatečné kontrolní mechanismy a slabá protikorupční politika pohání pachatele ke konání těchto trestných činů. Naštěstí se problém korupce dostává čím dál více do povědomí lidí. Častá medializace některých případů a pak následných trestů dává občanům České republiky najevo, jaké následky může takové jednání. Tato medializace trestů tak může působit jako určitý represivní nástroj a řadu lidí od korupčního jednání odradit.

Záměrem práce je teoretické vymezení problematiky korupce, analýza studií a průzkumů zabývajících se závislostí mezi mírou korupce a genderovou vyvážeností, komparace zvolených korupčních trestných činů z pohledu genderu v České republice.

Cíl práce bude naplněn na základě vymezení teoretické problematiky korupce a následnou analýzou korupčních trestných činů podle průzkumu Transparency International.

1 CHARAKTERISTIKA KORUPCE

I přes vyspělost dnešní doby je korupce těžko definovatelný pojem. Na korupci lze nazírat z různých úhlů pohledu, přitom žádný není považován za jediný správný a všeobecně uznávaný. Korupce je celosvětovým problémem vyskytujícím se po celou dobu existence lidstva a lze ji nalézt v každé společnosti.

1.1 Vymezení pojmu korupce

V České republice je korupce spojována často s úplatkářstvím, ale korupcí se hlavně rozumí zneužití pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního prospěchu. Termín korupce pochází z latinského slova „rumpere“, jenž se dá přeložit jako zlomit, rozlomit či přetřhnout. Dále se slovo „corruptus“ překládá jako zkažený, mravně zvrácený, podplacený (Chmelík a Tomica, 2011).

V minulosti bylo již učiněno mnoho pokusů o definici pojmu korupce. V současnosti je nejjednodušší a nejvíce používaná definice korupce popisována jako „...*zneužití veřejné funkce za účelem soukromého obohacení*“ (Hellman, Jones, Kaufmann, 2000). Obecnější definici uvádí Tanzi (1998), která představuje korupci jako „*úmyslné nedodržování odtažitého vztahu a osobní nezainteresovanosti*“. Dále je v odborné literatuře pojem korupce vysvětlen takto: „*Korupci lze definovat jako zneužití veřejné funkce k osobnímu prospěchu. Nejčastější typem korupce je korupce politiků a korupce ve státní správě. Jelikož jsou politici přímo voleni a veřejností umístěni do určité pozice důvěry, je veřejností považováno za zvláště hrubé porušení pravidel a skandální, když svou funkci zneužijí.*“ (Bažantová a Hraba, 2007). Policie České republiky korupci charakterizuje jako „*zneužití postavení, které je spojeno s porušením principu nestrannosti při rozhodování. Je motivováno snahou po materiálním zisku nebo získání jiných výhod. Korupce je projevem chyby v rozhodovacím a řídicím procesu.*“ (Policie České republiky, 2015). Mezinárodní nezisková organizace Transparency Internacional (2015), která bojuje proti korupci, ji popisuje jako „*zneužití svěřené moci k osobnímu obohacení*“. Proti korupci bojuje i Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, která ji popisuje jako „*vztah mezi dvěma subjekty, ať jednotlivci nebo institucemi, z nichž jeden nabízí a většinou i poskytuje druhému určitou formu odměny za poskytnutí či příslib neoprávněné výhody. Druhý pak očekává za tuto poskytnutou výhodu protislužbu, ať už materiální či nemateriální povahy.*“ (Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, 2013).

V každé korupční transakci vystupují:

- korumpující (poskytuje výhody, cílem je získání prospěchu)
- korumpovaný (přijímá výhody, cílem je poskytnutí prospěchu)
- a poškozený

Korumpující a korumpovaný jsou hlavní aktéři a získávají díky korupci neoprávněný prospěch a zisk. Na druhé straně poškozený, který se korupce nedopouští, většinou ani neví, že je poškozován. Většinou se jedná o určitou komunitu, avšak i ta je těžko definovatelná (Roudný, 2001).

Na korupci lze nahlížet dvěma způsoby:

- **V širším pojetí** je korupce chápána jako klientelismus, nepotismus a prodej pozic. *Klientismus* upřednostňuje přátelé a spřízněné skupiny. Rozdělování statků probíhá na základě známosti a protekce. *Nepotismus* popisuje uplatňování, upevňování a rozšiřování vlivu významného jedince na společenské struktury skrze prosazování příbuzných a oblíbenců na společensky vlivné pozice. V *prodeji pozic* dochází k upevňování a rozšiřování vlivu jedince prostřednictvím placeného protěžování. Pracovní místa obsazuje podle své vůle na základě úplatků od zájemců o tyto pozice.
- **V užším pojetí** je korupce považována za synonymum pojmu úplatkářství. Korupce je vyjadřována jako vztah mezi dvěma subjekty. Tyto subjekty většinou představuje nějaká instituce anebo jednotlivec. Jeden z těchto subjektů poskytuje tomu druhému určitou formu odměny za příslib výhody, která ale není oprávněná. Druhý subjekt očekává, že mu touto cestou bude poskytnuta nějaká odměna. V tomto pojetí úplatkářství vystupuje pouze jako jedna z forem korupce (Volejníková, 2007).

1.2 Příčiny vzniku korupce

Základní příčinou korupce je lidská touha po zisku a osobním úspěchu, kterou lze nalézt v každé společnosti, v jakékoliv zemi. Korupce nejčastěji vzniká na místech, kde rozhodování spočívá pouze na jedné osobě a není veřejné. I přestože se korupce vyskytuje ve všech zemích světa, nemůže se říci, že je její úroveň také stejná. Vše je ovlivňováno kulturou institucí, ale i samostatných jednotlivců. V některých státech je korupce na úrovni nahodilého jevu, v jiných je rozvinuta až do formy organizovaného zločinu, kde prorůstá až do samotné státní správy. Korupce je problémem jednotlivců, systému a institucí, to lze odůvodnit faktory, které vytvářejí korupční prostředí:

- **Monopolizující efekt** popisuje situaci, kdy je na trhu několik firem, které kontrolují tento trh, přitom stát se může podílet na tom, aby určité služby vykonával určitý omezený počet těchto soukromých subjektů. Čím více firem se nachází na tomto trhu, tím větší je korupční prostředí a roste předpoklad korupčního jednání s cílem získání státní zakázky. Na druhé straně při malém počtu firem schopných splnit požadavek státu a zajistit služby vzniká také korupční prostředí, ale korupční praktiky mají jiný cíl než v předchozím případě. Práce jsou prováděny nekvalitně, společně se službami jsou přepláceny a za určitý poplatek je tolerováno nedodržení termínů.
- **Široké rozhodovací pravomoci** jsou dalším faktorem vytvářejícím korupční prostředí, jenž se nacházejí v rukou jednotlivců nebo organizací. Ve chvíli, kdy představitelé a úředníci systému objeví, že existuje málo mechanismů pro kontrolu a rovnováhu, nebo dokonce žádné, je velká pravděpodobnost, že jich využijí a propadnou korupci.
- **Nedostatek transparentnosti** je třetím faktorem, která snižuje možnost kontroly osoby s nadanou autoritou. Většinou jde o osoby zavázané bankovním tajemstvím, okruh jedinců obeznámených s problémem atd. kterým disponuje pouze úzký okruh osob.
- **Asymetričnost** je posledním faktorem k vytvoření korupčního prostředí. Společně s asymetričností jde ruku v ruce dysfunkce právního, administrativního, politického, kulturního a ekonomického systému.

Touha po zisku a úspěchu není jediná příčina korupce, mezi další příčiny korupce patří:

- sociální změna, která se dá ukázat například na přechodu od tradiční společnosti k moderní,
- deficity ve vývoji společnosti, přinášející rozdíl v příjmech, změna morálních norem, slabost státu,
- monopolní postavení státu, které může vést až k vytvoření „státních tříd“,
- ekonomické faktory, spočívající v nerovnováze mezi nabídkou a poptávkou,
- sociálně psychologické příčiny, které vycházejí z individuálních nebo skupinových determinant (Chmelík a Tomica, 2011).

1.3 Formy a způsoby páčání korupce

Formy korupce jsou klasifikovány vzhledem k intenzitě, rozsahu a závažnosti korupčního jednání. Další podstatné hledisko je oblast výskytu korupce, kde jsou specifikováni jednotliví

aktéři korupce a charakteristika výhod a odměn, podle toho se korupce dělí na dvě formy (Volejníková 2007):

- **Malá korupce**, neboli bagatelní, je spojena s každodenním životem lidí. Jedná se o drobné úplatky, které jedincům spíše usnadňují život. Tyto formy korupce se za ni nemusí považovat, zde se jedná například o spropitné, u kterého nepožadujeme žádnou výhodu, naopak podplácení policistů už většině lidí připadá jako projev korupce. Malá korupce není nebezpečná, ale ve větším množství může způsobit ještě větší škody než velká korupce. Malá korupce je často začátkem velké.
- **Velká korupce**, neboli závažná, organizovaná, je taková korupce, ze které plynou vysoké zisky. Projevuje se negativním dopadem na společnost v ekonomickém i morálním smyslu. Velká korupce je organizovaná, tudíž těžko odhalitelná. Může se jednat například o zpronevěru veřejných zdrojů.

Dalším závažným kritériem pro klasifikaci korupce je kritérium její oblasti výskytu, kde je charakterizována korupce samotná, ale i výhody z ní plynoucí (Volejníková, 2007):

- **Vnitřní korupce** se vyskytuje mezi zaměstnanci veřejné správy ve vnitřním úředním styku. Záměrem této korupce je získání lepšího postavení a je často propojována s politickou korupcí.
- **Politická korupce** je často ve spojení s vnitřní korupcí, protože ta je většinou propojena s politickou mocí. Týká se to například vztahů mezi veřejnou mocí a soukromým sektorem.
- **Korupce ve státní správě** souvisí s korupcí státního majetku a aktivit souvisejících se státní správou. Je typická na úseku celní správy, správy daní, nebo úřadů práce.
- **Korupce v municipalitách** zahrnuje oblast samosprávy. Je typická u volených představitelů samospráv, ale i starostů, členů obecních zastupitelstev a zaměstnanců úřadů.
- **Korupce ve veřejném sektoru** se vztahuje na oblasti, o které je velký zájem, jedná se například o veřejné zdravotnictví, školství, policie)
- **Korupce v soukromém sektoru** je úzce propojena s korupcí ve veřejném sektoru. Často je považována za běžnou součást konkurenčního boje. Nevyskytuje se pouze v ekonomické oblasti, ale zasahuje stále výrazněji i do jiných, například do sportu.

- **Korupce v médiích** není tradiční prostředí, kde se korupce běžně vyskytuje. Přesto se začíná stále více objevovat v souvislosti s vlivem médií, kde je například získávána k získání politické moci.

1.4 Způsoby měření korupce

I přestože v dnešní době existuje spousta alternativních a sofistikovaných přístupů k měření korupce, je její určování stále obtížné. Korupce je vysoce latentní jev, tudíž je její mapování v každé zemi obtížné. Většinu dat využitelných pro analýzu korupce nelze získat v podobě běžných statistických údajů a samotné pachatele korupce je obtížné vyslýchat. Je vhodné využití monitoringu mediálních zpráv, ale nelze z nich rozhodně vycházet a usuzovat dle četnosti výskytu kauzy. Když dojde ke korupci v malé zemi, může dojít ke dlouhodobému medializování korupčního případu, naopak ve větší zemi, kde je braní úplatků běžnou formou chování, se korupční jevy tolik nemedializují. Výskyt korupce je spojen s počtem obyvatel, cenzurou a časem samotným (Mikolášková, 2016).

Oficiální policejní statistika umožňuje poskytnutí dat odhalených korupčních trestných činů. Monitoring dat soudní statistiky ukazuje, kolik z těchto případů skončilo potrestáním odpovědných osob. Tyto statistiky a výsledky soudních jednání přesto nejsou dostatečné k získání výsledné míry korupce v dané zemi, lze na nich však demonstrovat, jak moc je stát ochoten a schopen stíhat korupci. Vládní program boje proti korupci v České republice (2013) uvádí, že „*zpravidla bývá odhaleno a odsouzeno jen mizivé 1 % korupčních trestných činů.*“. Ve výsledku většina dat, na kterých jsou založeny analýzy, je založena na tzv. měkkých datech. I přes možnost nahlédnutí do policejních statistik, nelze tato data použít k mezinárodní komparaci. Represivní složky jsou jinak aktivní v České republice a jinak v cizích zemích. Zde lze zmínit například Somálsko, které se aktuálně nachází na posledním místě v žebříčku míry korupce, jenž ho činí nejvíce zkorumpovanou zemí. Mimo to také každý právní řád jinak chápe a vymezuje korupci jako trestný čin. Původ dat snižuje relevantnost výsledných analýz, ale to neznamená, že měření korupce nemá smysl. Kvůli tomuto problému se využívají metody, které můžeme rozdělit na kvalitativní a kvantitativní (Volejníková, 2007).

Kvalitativní metody měření korupce používají sociologické průzkumy, jejich výsledkem je tvrzení v procentech, kde se obyvatelé vyjadřují, jak moc považují určité statky a služby za zkorumpované. Výsledek není jednotný číselný ukazatel, ale pouze kvalitativní tvrzení.

Kvantitativní metody spočívají v převedení kvalitativních průzkumů do podoby indexů, aby bylo možné je mezinárodně a meziročně porovnávat. Odpovědím z průzkumu se přiřadí

určitá hodnota a přepočítají se tak, aby jejich součet byl 100 %. Vynásobením hodnot příslušnými procenty se dojde k výslednému indexu, který se pak porovná na celkové škále od nuly (žádná korupce) do sta (zcela zkorumpované) (Roudný, 2001).

Existují i jiné průzkumy, při kterých se v dotazníkových šetření přímo používají číselné škály, které pak lze snadněji převést do hodnot indexů (Transparency International, 2005).

1.4.1 Index vnímání korupce

Index vnímání korupce (Corruption Perception Index; CPI) je jeden z nejznámějších ukazatelů, který každoročně publikuje společnost Transparency International. Poprvé byl sestaven v roce 1995 Transparency International a Göttingenskou univerzitou v Německu. Je založen na průzkumu vnímání korupce. Prvním krokem k výpočtu hodnoty indexu, je určení zdrojů pro každou zemi. Aby tento zdroj mohl být použit, musí umožňovat srovnání s jinými zeměmi, musí měřit celkovou úroveň korupce a nesmí přesahovat stáří 3 let. Hodnocení probíhá na cca 180 zemích na základě údajů od nezávislých institucí. Do roku 2012 byly tyto hodnoty uváděny na škále od 0 do 10, kde čím vyšší bylo číslo, tím nižší byla korupce. Po tomto roce došlo ke změně, neboť organizace Transparency International chtěla upřesnit své výzkumy. Od tohoto roku se jako výsledek počítá pouze hodnota z daného roku, tudíž lze přesněji určit změny za daný rok a výsledek je reprezentován na škále od 0 do 100. To umožňuje přesnější a snazší výsledek, protože země nemusí shánět data za předcházející roky a výsledek je aktuální na daný rok (Volejníková, 2007).

Jelikož je Index založen na dotazování a respondenti tvoří pouze malou část populace, je tento index pouze o míře vnímání korupce v určité části společnosti, nejedná se o její skutečnou hodnotu (Štička, 2008). Index vnímání korupce je oblíben zejména kvůli tomu, že je složen z mnoha indikátorů, tudíž jsou data poměrně přesná. Ze všech možných indexů, je Index vnímání korupce publikován již velmi dlouho dobu. Jeho hodnoty jsou vhodné na různé komparace a analýzy (Volejníková, 2007).

1.5 Dopady korupce

Je důležité, aby společnost pochopila, že je důležité na problém korupce nahlížet v celé jeho rozsáhlé šíři. Korupce se netýká jen části společnosti, je to problém celého systému, který zasahuje do všech vrstev společnosti. Korupce má sice základ ve veřejném sektoru, ale v soukromém sektoru se také vyskytuje téměř dennodenně. Korupce je problémem celospolečenským a dopadá na všechny sektory státu (Chmelík a Tomica, 2011).

1.5.1 Ekonomické důsledky korupce

Ekonomickým dopadem korupce je negativní vliv na hrubý domácí produkt, zahraniční obchod a přímé zahraniční investice. Kvůli korupci jsou zvýšeny transakční náklady a je příčinou neefektivity.

Je dokázáno, že existuje závislost mezi úrovní korupce a podílem investic na HDP. Zvýšení korupce povede k poklesu investic. Korupce tedy významně snižuje míru investic (Kotlánová, 2012)

Úroveň korupce ovlivňuje toky zahraničního kapitálu. Při nárůstu korupce se snižuje tok kapitálu do země, a naopak se odlívá kapitál ze země. Korupce zvyšuje riziko pro investory. Mnoho úplatků v podobě korupce je v zahraničních obchodech zprostředkováváno jako „provize“ pro udržení kontraktů. Do této oblasti patří mezi nejvíce atraktivní dodavatelské smlouvy, které reprezentují letectvo, průmysl a významné veřejné zakázky a poradenství. (Chmelík a Tomica, 2011)

Korupce má „nejmenší“ krátkodobý důsledek na přímé zahraniční investice. Jejich mobilita není tak vysoká, a tak se dá předpokládat, že zvýšením korupce budou vzrůstat náklady při podnikání, a to může mít vliv na odchod investorů ze země. Dle výzkumu Transparency International (2005) je dokázáno, že: *„Pokud se korupce na škále 0-10 zvýší o jeden bod, poklesne produktivita kapitálu a HDP o 4 % a čisté kapitálové přílivy klesnou o 0,5 % HDP. Dalším závěrem výzkumu, je že zlepšení Indexu vnímání korupce o 6 bodů naopak vede ke zvýšení DPH o 20 % a čistých kapitálových přílivů o 3 % DPH.“*

Korupce může vést ke snížení kvality výrobků a veřejných projektů, a to hlavně v případech kdy budou upláceny kontrolní orgány. Dojde tak ke snížení finančních prostředků společnosti a podniků na budoucí investice. Méně subjektů bude platit vyšší daně, což naruší poskytování veřejných statků a služeb (Chmelík a Tomica, 2011).

1.5.2 Politické důsledky korupce

Náklady politických důsledků korupce jsou těžko kvantifikovatelné, protože tyto samotné náklady jsou neurčité a vztahují se na celou společnost. I taková věc jako ztráta důvěry občanů je možným důsledkem korupčního jednání (Kotlánová, 2012). Z dlouhodobého hlediska hrozí ztráta důvěry v politický systém, která může vést až k nedůvěře ostatních zemí k České republice. Tím je narušena demokracie, společenský řád a také nezávislost občanů, v nejhorších situacích může dojít až k anarchii (Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, 2013).

1.5.3 Společenské důsledky korupce

Mezi společenské důsledky korupce patří například preference nekompetentních úředníků a známostí. To způsobuje snižování rizika odhalení a umožňuje formování elit. Úředníci i firmy upřednostňují osoby, které znají a obě tyto strany poté využívají dobrých kontaktů, a tím snižují riziko odhalení. Tento druh korupce vede k posílení klientelismu a formování elit. Budování elit je umožněno i korupčním ovlivňováním členů administrativního aparátu. Mezi společenské důsledky korupce lze zařadit i souvislost mezi korupcí a úrovní zdravotnictví nebo školství. Například, když se zvýší míra korupce, dojde pravděpodobně ke zvýšení počtu studentů, kteří nedokončí řádné studium. Dopady také zasahují do oblasti zdravotnictví, bylo spočítáno, že: *“zhoršení korupce o jeden bod na stupnici 0 do 10 vedet k nárůstu dětské úmrtnosti o 1,1 až 2,7 na 1000 živě narozených dětí.”* (Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, 2013). Zhoršení korupce může vést i k nárůstu dětské úmrtnosti. Tyto skutečnosti mají za důsledek pokles disponibilní kvalifikované pracovní síly (Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, 2013).

1.5.4 Dopad korupce na státní rozpočet

Zvyšování korupce se projevuje ve ztrátách státního rozpočtu a ostatních veřejných rozpočtů. Kdyby v České republice neexistovala korupce, státní rozpočet by se navýšil minimálně o 39,63 miliard korun. Tento údaj ukazuje pouze ztráty, které byly způsobeny neefektivitou veřejných výdajů a rozkrádáním veřejných rozpočtů. Do ztrát je nutné ještě započíst transakční náklady, šedou ekonomiku a obcházení daňové povinnosti občanů. Ve výsledku lze dojít k celkovým ztrátám ve výši až 100 miliard korun ročně (Kohout, 2011). Dopad korupce na HDP a vládní sektor řešili i v minulosti známí autoři, shrnutí jejich poznatků je v Tabulce 1 a pojednává o vlivu zhoršení korupce o jeden procentní bod na škále 0-10 (Volejníková 2007).

Tabulka 1: Možné důsledky korupce

Zdroj	Dopad na podíl ..... na HDP:	Změna HDP na hlavu o (v%)
Gupta-de Mello-Sharan [2000]	... armádních výdajů	+1,0
Tanzi-Davoodi [2000]	... vládních příjmů	-0,1 až -4,5
Mauro [1999]	... výdajů na vzdělání	-0,7 až -0,9
	... výdajů na zdravotnictví	-0,6 až -1,7
Ghura [1998]	... daňových příjmů	-1,0 až -2,9
Tanzi-Davoodi [1997]	... veřejných výdajů	+0,5
	Snížení kvality komunikací.	-2,2 až -3,9

Zdroj: zpracováno podle (Volejníková, 2007)

2 PRÁVNÍ ASPEKTY KORUPCE

Existují rozdílné názory na to, co je považováno za korupční trestný čin a co není. Státy nevnímají korupci naprosto stejně, a proto se právní vymezení korupce stát od státu liší. V některých zemích je jinak zohledněna míra korupce a vymezení korupce jako trestného činu. Dokonce jsou i země s tak vysokou mírou korupce, že je považována za běžnou součást života a z právního hlediska není moc řešena. Jednou z variant vymezení korupce je, že korupčním jednáním je každé porušení či zneužití pravomoci úřední osoby bez ohledu na to, zda bylo použito úplatku (Chmelík a Tomica, 2011). V soukromé sféře se většinou jedná o případy, kdy má osoba jednat ve prospěch druhé osoby, ale využije možnosti a jedná ve vlastním zájmu nebo v zájmu třetí osoby. V České republice jsou tyto případy většinou řešeny podle Občanského nebo Obchodního zákona, případně podle jiného z oblasti soukromého práva. Ve veřejnoprávní sféře se řeší skutečnosti, které obsahují trestní právo hmotné (Roudný, 2001).

2.1 Soukromoprávní aspekty

V novém Občanském zákoníku se podle zákona číslo 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve druhém oddílu, §2976 dopouští nekalé soutěže ten: „*Kdo se dostane v hospodářském styku do rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům...*“. Druhý odstavce §2976 pojednává o případech, které mají charakter nekalé soutěže. Jedná se o:

- klamavou reklamou,

- klamavé označování zboží a služeb,
- vyvolání nebezpečí záměny,
- parazitování na pověsti závodu, výrobku či služeb jiného soutěžitele,
- podplácení,
- zlehčování,
- srovnávací reklamu, pokud není dovolena jako přípustná,
- porušení obchodního tajemství
- dotěrné obtěžování a
- ohrožení zdraví a životního prostředí.

Subjektem podplácení může být fyzická nebo právnická osoba, naopak objektem může být pouze osoba, která je v subjektu v pracovním nebo jiném obdobném poměru (Zákon č. 89/2012 Sb.).

2.2 Veřejnoprávní aspekty

Ve veřejnoprávní sféře se korupce rozlišuje na dvou úrovních. První rovina je páchaní korupce. Tato rovina představuje možnost, že korupční jednání některých osob může být kvalifikováno jako trestný čin. Druhá rovina představuje samotné stíhání korupčního jednání (Roudný, 2001). V hmotném trestním právu není pojem korupce přímo definován, i přesto podporuje boj proti ní. Jedná se o činy uvedené zákoně číslo 40/2009 Sb., Trestní zákoník, hlavě desáté, která nese název „Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných“. Konkrétně třetí díl s názvem „Úplatkářství“ popisuje základní znaky korupce (Zákon č. 40/2009 Sb.).

Jak již bylo zmíněno, v České republice upravuje korupční jednání Trestní zákoník. Mimo to přijala Česká republika mnoho legislativních norem při vstupu do Evropské unie. Jedná se o zákony, které pomáhají k větší transparentnosti veřejného sektoru, odhalování korupčního jednání, ale i trestání těchto nezákonných činností. Patří sem například Zákon o střetu zájmu, Zákon o zadávání veřejných zakázek nebo Zákon o finanční kontrole ve veřejné správě. (Roudný, 2001)

Trestné činy úplatkářství rozdělujeme podle Trestního zákoníku na:

- přijetí úplatku (§ 331),
- podplácení (§ 332),

- nepřímé úplatkářství (§333) (Trestní zákoník, 2015).

2.2.1 Přijetí úplatku

Přijetím úplatku se zabývá zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník podle §331 Přijetí úplatku. Trestného činu přijetí úplatku se dopouští ten člověk, který v souvislosti s nakládáním věci obecného zájmu přijme nebo si nechá slíbit úplatek. Přijetí úplatku jako samotné, znamená že pachateli se dostalo neoprávněné výhody. Pachatelem může být jak právnická, tak fyzická osoba. Nezáleží na tom, zdali byl úplatek přijat na začátku, nebo v průběhu obstarávání dané položky, která slouží k veřejnému zájmu (Zákon č. 40/2009 Sb.). Slíbení úplatku je trestný čin, i když ke splnění slibu nemuselo dojít, druhá osoba s nabídkou souhlasila, a to je považována už za samotný počín korupce.

Trestního jednání se dopouští i osoba, která přijme úplatek v oblasti podnikání. Stačí i o úplatek pouze požádat, a už se stává trestně odpovědnou osobou. Pokud bude tato osoba i nadále pokračovat v opakovaném žádání nebo přijímání úplatku, dopouští se tak i nadále trestné činnosti (Hulinský, 2008).

2.2.2 Podplácení

Pravým opakem přijetí úplatku je podplácení, které definujeme §332. Zde se trestného činu dopouští osoba, která jiné osobě poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek za účelem obstarání věci obecného zájmu (Zákon č. 40/2009 Sb.).

Poskytnutí úplatku je přímé předání formou peněz nebo nějakého zvýhodnění. Jedná se o přímou akci. Nabídnutím úplatku se rozumí jednání, kdy pachatel projeví ochotu úplatek poskytnout, aby bylo dosaženo jeho požadavku. Tento úplatek může být předán během dosažení cíle, nebo po něm. Slib úplatku je směřován spíše do budoucna. Bývá méně konkrétní a realizuje se většinou až po splnění požadavku.

Poskytnutí, nabídnutí, ale i slib plní podstatu trestného činu a mezi všemi těmito skutečností musí být souvislost (David a Nett, 2007).

2.2.3 Nepřímé úplatkářství

Nepřímého úplatkářství se dopouští ten, kdo porušuje §333. Konkrétně se jedná o člověka, který vyvíjí tlak a vliv na veřejného činitele, případně ten, kdo této osobě poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek (Zákon č. 40/2009 Sb.). Podstatu trestného činu naplňuje osoba ve chvíli, kdy vyjádří žádost o přijetí úplatku, bez ohledu na to, zda byl pachatel u veřejného činitele

úspěšný (David a Nett, 2007). Ve zkratce se jedná o osobu, která má zájem na tom, aby byl vyvíjen nátlak na úřední osobu (Volejníková, 2007).

3 BOJ PROTI KORUPCI

Základem boje proti korupci je vytvoření prostředí, kde korupce není možná. Jedná se o prostředí, kde jsou podmínky, které zamezují vzniku korupce. V tomto ohledu je nejdůležitější prevence, protože bez prevence boj nemá smysl. Když lze vidět, že prevence není dostatečná, přichází chvíle na řešení důsledků. Svou roli v boji proti korupci zastávají i organizace, které přímo cílí na odstraňování korupce (Kohout, 2011)

3.1 Prevence korupce

Prevence znamená předcházení událostí, nebo činů, v tomto případě se jedná o předcházení trestných činů korupce. Prevence je prováděna především institucemi, které jsou na to určené, ale může být provedena i veřejností nebo médií. Prevence se zaměřuje na to, aby na pracovištích nevznikaly podmínky, které by dávaly lidem příležitosti ke korupčnímu jednání. Dále má také za úkol zastrašit osoby, které by se o tento trestný čin chtěly pokusit. Zákonná prevence umožňuje státu, aby mohl účinně bojovat s korupcí. V těchto případech je základem plná a vymahatelná odpovědnost za učiněná rozhodnutí.

Samotná úspěšnost v boji s korupcí závisí na vytvoření preventivních programů a opatření. Základem je vytvoření určitých postupů jednání. Cílem je vytvoření co nejmenšího možného výskytu korupce a zabránění probíhající korupce. Může zdát, že prevence není až tak účinné opatření, protože při správných preventivních postupech dochází k odhalování více trestných činů, to je ale vlastně pozitivní důsledek toho, že tento systém prevence správně funguje (Horník a Žufanová, 2014).

3.2 Nástroje pro boj proti korupci

Nástroje, které jsou účinné pro boj s korupcí, vychází z důkladných analýz a tvoří provázaný systém. Ve většině případů se jedná o specializované programy nebo organizace. Existují tři typy těchto koncepcí, které jsou účinné pro boj s korupcí, jedná se o:

- národní,
- mezinárodní,
- nadnárodní (Horník a Žufanová, 2014).

Mezi největší pomocníky v boji s korupcí patří nadnárodní programy, jejichž specifikací je boj s korupcí, protikorupční strategie a také specializované útvary v tomto odvětví. Dále se tyto sekce rozvětvují na nižší. Jako příklad mezinárodního a nadnárodního boje s korupcí lze uvést uzavírání mezinárodních smluv, přijímání akčních programů, pořádání konferencí, vytváření mezinárodních organizací, ale i třeba podporu výzkumu a analýz (Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, 2013).

3.3 Mezinárodní organizace a protikorupční mechanismy

Jednotlivé státy v současné době společně vyvíjí veliké množství protikorupčních mechanismů, které by byly účinné proti korupci. Jedná se o smlouvy proti jednotlivým aspektům korupce, pro sdružování v mezinárodních organizacích a spolupráci zemí v rámci různých programů (Kotouček, 2016). Mimo těchto klíčových dokumentů existují i významné dokumenty a organizace, například Meziamerická protikorupční úmluva (Inter-American Convention against Corruption), která pochází z roku 1996, Dakarská deklarace o budoucí soutěživosti afrických ekonomik (Dakar Declaration of African Unity, OAU), nebo Nové partnerství pro rozvoj Afriky (New Partnership for Africa's Development, NEPAD). Pro naši zemi, ale i celou východní Evropu je hodně významný Pakt stability. Jeho cílem je zefektivnění boje proti korupci v zemích, které jsou do Paktu stability zapojeny. Vlastní antikorupční program vlastní i Evropská banka pro obnovu a rozvoj, nebo Mezinárodní obchodní komora (Volejníková, 2007).

3.3.1 Brettonwoodské instituce

I přestože vznik Brettonwoodských institucí, konkrétně Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund, IMPF) a Světová banka (World Bank, WB), nebyl primárně určen pro boj s korupcí, dnes patří k významným subjektům mezinárodního boje s korupcí. Tyto instituce jsou zaměřeny na propojení podnikatelských a politických kruhů a jsou realizovány hlavně za účelem zachování udržitelného růstu, makroekonomické a finanční stability.

Ani jedna z těchto institucí nemá specializovaný program, který by se zabýval vyloženě korupcí, i přesto se jde o instituce, které se nejvíce podílely na rozvoji metod pro boj proti korupci. Světová banka definovala korupci jako jev, který je největší překážkou ekonomického a sociálního rozvoje. Od roku 1996 vytvořila již více jak 600 programů do více než 100 zemí.

Klíčová formulace politiky Světové banky stanovuje, že antikorupční politika by měla fungovat jako:

- podpora snížení rent, daňové zjednodušením makroekonomická stabilita,
- redukce zdrženlivosti během administrativních a společenských reforem služeb,
- růst odpovědnosti.

Světová banka pomáhá klientským zemím zlepšit jejich hospodářskou a sociální politiku, s představou zefektivnit činnosti jejich státu. Díky tomu, že banka pomáhá klientským zemím s problémy, snižuje korupce a posiluje daňové systémy (Volejníková, 2007).

3.3.2 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Ekonomické seskupení států OECD je mezivládní organizace 35 rozvinutých států, která přijala principy demokracie a tržní ekonomiky. Hlavní cíle OECD jsou boj proti korupci v mezinárodním obchodě a rovnoměrnost podmínek hospodářské soutěže.

Jedním z klíčových dokumentů OECD je Konvence proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních obchodních transakcích (Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions). Konvence OECD je výsledkem dlouhodobého usilování vlády USA z roku 1977. Firmy v Americe se cítily v nevýhodě oproti ostatním firmám ze zahraničí, tak vyvíjely tlak na vládu, která nakonec za tímto účelem využila OECD (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017).

Zároveň Rada OECD se rozhodla vytvořit úmluvu, která by se zabývala podplácením zahraničních veřejných činitelů. V roce 1999 tuto úmluvu ratifikovalo celkem 15 z 35 členských zemích. Tato úmluva pojednávala hlavně o tom, že osoby, které se rozhodly podplácet veřejné činitele v zahraničí, byly doma trestně stíhány. Výhodou této úmluvy je, že její formulace umožňuje přijetí v různých typech právních řádů.

Další významnou aktivitou OECD je vytvoření informačního webu AnCorr web (Anti-Corruption Ring Online) pro Evropu a Evroasii. Jsou zde zveřejněny nové informace a průzkumy v boji proti korupci. Hlavním posláním je informovat vládu a občany o korupci a boji s ní (Volejníková, 2007).

3.3.3 Organizace spojených národů

Organizace spojených národů (United Nations, OSN), je mezinárodní organizace, která má 193 členských států. V rámci OSN působí 2 zásadní protikorupční smlouvy, první je Úmluva

OSN proti korupci (United Nations Convention against Corruption, UNCAC). Tato úmluva byla přijata v roce 2003 a je považována za první celosvětově právní dokument v boji s korupcí. Vzhledem k takové závažnosti OSN vyhlásila na den 9. prosince Mezinárodní den boje proti korupci. Tato úmluva pojednává o trestním stíhání korupce a mezinárodní spolupráci.

Druhou protikorupčním nástrojem je Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (United Nations Convention against Transnational Organized Crime, UNTOC), která byla přijata v roce 2000. Řeší odpovědnost právnických osob v obchodních vztazích, což je zásadním problémem potírání korupce. Tato Úmluva je zaměřena i na obchodování s lidmi, zejména s ženami a dětmi, přistěhovalci a dále také obchodování se zbraněmi (Volejníková, 2007).

3.3.4 Transparency International

Transparency International je nevládní organizace, která vystupuje proti korupci. Její činnost sahá až do roku 1993, kdy ji založil v Berlíně Peter Eigen. Již samotný název vysvětluje jejich cíl, „*transparency*“ znamená jasný, průsvitný nebo osvětlující. Společnost sama o sobě není politicky ani nábožensky nějak zaměřená (Transparency International, 2015).

Smyslem TI je potlačení korupce prostřednictvím sjednocení všech lidí ve společnosti. Hlavní snahou je spolupráce s vládou dané země, za účelem vytvoření kvalitního právního systému a antikorupčních programů. Základní cíle TI jsou tyto:

- mapovat stav korupce a prosazovat systémové změny vedoucí k jejímu omezení,
- zvyšovat informovanost veřejnosti o problematice korupce a možnost její minimalizace,
- seznamovat odborníky a zástupce státní správy i samosprávy s trendy a opatřeními z oblasti protikorupčního boje ve světě,
- přispívat ke snižování korupce v oblasti soukromého sektoru zejména v místech jeho styku se sektorem veřejným,
- přispívat k šíření metodiky otevřenosti obchodních transakcí,
- monitorovat konkrétní projevy korupce,
- sledovat a zveřejňovat konkrétní případy výskytu korupce a informovat veřejnost o stavu korupce.

TI korupci nevyšetřuje ani netrestá, pouze o ni informuje, pořádá různé konference a projekty a sbližuje veřejnost s problémem korupce (Volejníková, 2007).

3.3.5 International Criminal Police Organization

International Criminal Police Organization (Interpol), je komunikační síť se sídlem v Lyonu ve Francii. Interpol umožňuje rychlé propojení mezi národními policiemi, sdílení zpráv a výměnu informací, například o stíhaných osobách.

Jako centra Interpolu fungují Národní pobočky v členských zemích. Ty umožňují efektivní pomoc jiným policejním složkám. Samotný Interpol pouze zprostředkovává propojení mezi pobočkami, sám o sobě pomoc neposkytuje. Nejvýznamnějším protikorupčním opatřením je proces zvaný „červené oznámení“. Policie tímto prostřednictvím informuje o osobě, která je stíhána a kam má být vydána po zatčení. Po zadržení podezřelého se postupuje podle běžných postupů mezi členskými zeměmi.

Pokud neexistuje žádná úprava o vydání podezřelého, bude tato osoba propuštěna. Je proto třeba, aby si v prvních fázích protikorupčních snah země uvědomily adekvátnost legislativních úprav. Mohlo by to předejít tomu, aby se podezřelí nemohli uchýlovat pod ochranu nečlenských zemí (Volejníková, 2007).

4 ZÁVILOST MEZI KORUPCÍ A GENDEROVOU VYVÁŽENOSTÍ

4.1 Charakteristika pojmu gender

Výraz „gender“ se v posledních letech objevuje stále více na veřejnosti, v médiích i v běžných rozhovorech. Gender pochází z angličtiny, kde v doslovném překladu znamená *rod*, a to jak živočišný, tak gramatický. Postupem času se ustálil význam slova a dnes jej chápeme spíše jako odlišnosti mezi muži a ženami. (Česká asociace vzdělávacích institucí, 2014)

Rozdíly, tak jak je známe dnes, vznikly kulturně, sociálně a historicky. Jedná se o vlastnosti, které jsou danému pohlaví připisovány jako „přirozené“. Například ženám se připisuje větší emoční citění, záliba v pořádku, potřeba se líbit a být přitažlivá. Na druhé straně mužům je připisována dominance, nepořádnost, větší síla a menší emoční citění. Tyto stručné popisy se dají shrnout jako genderové stereotypy (Karsten, 2006).

4.1.1 Genderové stereotypy

Genderové stereotypy jsou zažité formy chování, vlastností a vzhledu. Jsou to určité mechanismy, které ovlivňují postoj k ostatním lidem. Tyto stereotypy jsou společensky žádoucí v závislosti na pohlaví a jsou většinou neměnné.

Genderové stereotypy si lidé vytváří sami a následně je ovlivňují. Mají vliv na život každého jedince a formují jeho individuální vlastnosti a ovlivňují jeho postoje a názory. Ženy a muži se podle těchto očekávání chovají a tím je šíří (Babanová a Miškolci, 2007).

To, zda je daný jedinec mužského či ženského pohlaví, mu značně ovlivňuje život. Způsobuje to veliký zásah do jeho šancí, možností a výběru vzdělání a povolání. Muži jsou například lepší v technických povoláních, ženy naopak v sociálních sférách. Gender má i veliký vliv na platy, protože muži stále vydělávají zhruba o 25% více než ženy (Maříková, 1982).

4.2 Vztah genderu a korupce

V místech, kde jsou orgány s velikou mocí slabé, se vyskytuje korupce nejvíce. Například na pozicích ve vrcholové politice v České republice je dost malý poměr žen oproti mužům, který způsobuje genderovou nerovnováhu (Válková, 1993). Tato část bakalářské práce se bude zabývat tím, jak korupce funguje v genderovém rozložení.

Studie IRIS Centra na Univerzitě v Marylandu tvrdí, že by byla došlo ke snížení korupce, kdyby bylo více pozic v Parlamentu obsazeno ženami. Tato studie naráží i na korupci ve veřejné správě, kde by údajně vyšší míra žen snížila úroveň korupce. Toto tvrzení bylo potvrzeno i studií Světové banky „Corruption and women in government“. Studie dospěla k závěru, že vyšší míra účasti žen ve vládě je spojená s nižší úrovní korupce. Předpokládá se, že ženy mají vyšší standardy etického chování a zdá se, že se více zajímají o všeobecné dobro (Swammy et al., 2000).

Ženy jsou podle Hossaina a Musembi (2010) v podnikání všeobecně méně uplatitelné. Například průzkum vlastníků a manažerů v Gruzínské republice ukázal, že ženy, které řídí nebo vlastní firmu přijdou do kontaktu s úplatky pouze z 5 %. Tento procentuální podíl u žen je nižší než u firem s manažerem nebo majitelem mužského rodu, u kterých podíl činí 11 %.

Analýza rozpočtů provedená ve 170 rozvojových zemích programem UNDP (United Nations Development Programme) dokázala, že muži profitují mnohem více z veřejných zakázek než ženy. V mnoha rozvojových zemích je alokace na programy, které jsou zaměřeny výhradně na ženy, jen zlomek celkového národního rozpočtu.

4.2.1 Dopady korupce z pohledu genderu

Korupce snižuje prostředky státního rozpočtu a také snižuje například výši veřejných výdajů na zdravotní a sociální zabezpečení, která postihuje obyvatelstvo. Pokud dojde ke snížení veřejných výdajů, tak zdravotní péče pro ženy a matky je pravděpodobně nejvíce postižitelným místem. To lze vidět i na porodném a rodičovských příspěvcích ve všech státech. V Bangladéši je téměř nemožné, aby žena mohla studovat, nebo se v případě onemocnění mohla dostavit do nemocnice (Hossain a Musembi, 2010).

Zkorumpovaný právní systém posiluje stávající diskriminaci na základě pohlaví v mnoha zemích. Občanská práva jsou v mnoha zemích značně nespravedlivá, a to zejména pokud jde o manželství/ rozvod, rodinné právo, péči o děti, finanční nezávislost, dědictví a majetková práva. V mnoha zemích jsou ti, kteří vyhrávají případy, často spjati s prokurátory a soudci, a druhý jedinec nemá prostředky k tomu, aby s nimi tímto způsobem soutěžil. Zkorumpované soudní zřízení často znemožňuje ženám nejen v rozvojových zemích, aby vyhrávaly právní bitvy (Transparency International, 2000).

Většina výzkumů korupčních trestních činů, na které je nahlíženo z pohledu genderu, se zabývá hlavně těmito oblastmi:

- přístup k veřejné správě a finančním zdrojům,
- uplatňování právního řádu a ochrana před zneužitím,
- přístup k rozhodování, včetně politické účasti jakožto občané, zákonodárci a státní úředníci.

Existují rozporuplné důkazy o tom, zda ženy uplácejí častěji nežli muži, aby pro sebe získaly výhodu na úkor veřejné správy. Některé studie ukazují, že ženy mají tendenci být cílem korupčních aktérů častěji než muži. Pravděpodobně proto, že poskytovatelé služeb považují ženy za více náchylné k nátlaku a hrozbám a většina žen neví kde si stěžovat, pokud se dostanou do takové situace (Maříková, 1982).

V některých případech se vláda snaží o takovou míru rovnoprávnosti mužů a žen, že může dojít k ojedinělým případům, kdy se jedinec snaží dostat na pracovní pozici v oblasti veřejné správy a záměrně zneužívá tohoto postavení. Toto jednání může mít dopady mimo zvýšení korupce i vytvoření překážek v užívání veřejných služeb ostatními jedinci, kdy

- korupce může mít formu sexuálního vydírání,
- korupce snižuje přístup žen/mužů k trhu,

- korupce posiluje sociální a ekonomické postavení žen/mužů.

Často ve chvílích, kdy lidé hledají ochranu před násilím, nejsou schopni spolupracovat s institucemi, které by jim mohly pomoci, například s policií. V mnoha případech se tyto jedinci obávají zkorumpovanosti policie a nevěří v pomoc od této složky. Tento problém je v mnoha zemích způsoben nízkým počtem žen pracujících u policie, protože pokud je žena v situaci, kdy je týrána partnerem, bojí se to říci policistovi mužského pohlaví. Korupce policie je spjata hlavně s úplatkářstvím v oblasti pokut a přestupků a má negativní dopad na právní stát, a tudíž i na společnost a bezpečnost všeobecně (Hossain a Musembi, 2010).

Genderová nerovnost často vede k nedostatečné ochraně ženských občanských práv. Například v mnoha zemích mají ženy nerovný přístup k majetku a dědictví (a to i v případě, že zákon stanoví stejná práva), nerovná práva před, během a po sňatku, nebo nedostatečný přístup ke spravedlivým soudním procesům. Toto nejsou problémy pouze v oblasti soudnictví. Kvůli diskriminaci pohlaví dochází například v rozvojových zemích k utlačování žen. V mnoha případech znemožňují zkorumpované soudy vyhrát soudní procesy spravedlivým způsobem (Hossain a Musembi, 2010).

4.2.2 Genderové rozdíly v postojích ke korupci

Globální barometr o korupci od Transparency International, který sestavuje veřejné mínění v průzkumu od zhruba 54 000 osob v 69 zemích, žádal občany, aby se vyjádřili, jak korupce ovlivňuje jejich životy a zaměstnání. Odpovědi byly hodnoceny podle vnímání korupce lidmi pracujícími ve veřejné správě, v soukromém sektoru a v politice. Organizace UNIFEM (United Nations Development Fund for Women) analyzovala tato data a zjistila významné genderové rozdíly mezi muži a ženami v různých regionech světa. Podle této analýzy ženy vnímají úroveň korupce jako vyšší než muži.

Rozdíly ve vnímání korupce jsou nejvýznamnější v oblasti poskytování služeb. Jedná se hlavně o školství a zdravotnictví. Největší rozdíly ve vnímání korupce jsou v rozvojových zemích, kde je těžké získat dobré postavení. Tato zjištění naznačují, že ženy jsou více postiženy korupcí v oblasti veřejných služeb, a to nejen v rozvojových zemích, ale i ve vyspělých regionech.

Objevy, které ukazují rozdíly v toleranci korupce z pohledu genderu, vedly k úvahám, zda by vyšší účast žen v politice ovlivnila úroveň korupce. Debata o této problematice začala již v roce 1999, kdy byla zveřejněna zpráva, podle které bude dosaženo nízké korupce pouze v případě, že bude ve vládě více žen. Subramanian Swamy (2000), indický ekonom došel

ke stejnému závěru o rok později. I ve Světové bance proběhl výzkum, který ukázal, že ženy by pravděpodobně spíše odmítly úplatek než muži (Hossain a Musembi, 2010).

Domněnku, že by vyšší počet žen na vysokých místech vedl ke snížení úrovně korupce, zpochybnil vědec Hung-en Sung v roce 2003. Dle jeho názoru bude spravedlivějšího systému dosaženo pouze liberální demokracií, která by poskytovala stejná práva pro ženy a muže. Podobně poukazuje i Kaufmann (2000) na korelaci mezi korupcí a indexem ženských práv. (Sung, 2003)

Další výzkumy podporují teorii, že korupci neovlivňuje pohlaví lidí na vedoucích pozicích, ale samotný politický a vládní systém země. Průzkum, který provedla organizace UNDP v Asii, zjistil, že úroveň korupce v zemích, které měly prezidentky nebo hlavní ministryně, není rozdílná od jiných států. Konkrétně dle výzkumu v Tanzanii více žen na vyšších pozicích nezlepšilo úroveň korupce (Hossain a Musembi, 2010).

Rovnoprávnost mužů a žen v řízení státu je zásadní součástí protikorupční strategie. Je nerealistické spoléhat se na ženské pohlaví, jakožto na čistící síly v místech, kde je korupce systémová (HistoryExtra, 2016). Jednotlivé ženy na vládních pozicích mohou obtížně změnit dopad korupce, protože je podle Hossaina a Musembi (2010) páchána v různých odvětvích soukromého i veřejného sektoru a hromadné umístění žen na tato místa nic nárazově nezlepší.

5 ANALÝZA KORUPCE Z POHLEDU GENDERU V ČESKÉ REPUBLICĚ

Následující kapitola je zaměřena na analýzu korupčních trestných činů v České republice z pohledu genderu za období od 1.1.2011 do 31.12.2014. Rozlišení korupčních trestných činů z pohledu pohlaví pachatelů není v policejních či soudních statistikách běžně dostupné. Údaje pro zmiňované období však uvádí ve svých analýzách organizace Transparency International. Provedená analýza využívá odborných publikací a pramenů, statistických údajů ze statistik Ministerstva spravedlnosti ČR a analýz samotných soudních rozhodnutí. Jedná se o korupční činy, které byly zjištěny na základě rozhodnutí podle zákona číslo 40/2009 Sb., trestní zákon, kde se jedná o přijetí úplatku (§ 331), podplácení (§ 332), nepřímé úplatkářství (§333) a zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329).

I přes tyto získané údaje se organizace Transparency International rozhodla využít vlastního dotazníku, který byl položen 810 občanům České republiky. Tito lidé byli různého pohlaví,

věku i vzdělání. Dále byly provedeny rozhovory prostřednictvím online rozhovorů s 9 občany České republiky a 8 zástupci státní správy.

I přesto, že se tématu korupce v souvislosti s genderem moc knižních publikací nevěnuje, existují studie, ze kterých se čerpá i dnes. Nejstarší studie *K teoriím žen* pochází z roku 1986 a jejími autory jsou J. Čepelák a Z. Karabec. Dále o sedm let později vyšla studie *Kriminalita žen* od autorky J. Válkové. Nelze opomenout i studie, které vyšly na univerzitách, patří sem například výzkum na Masarykově univerzitě v Brně. (Mikolášková a Michora, 2016)

5.1 Shrnutí dat o kriminálních trestných činech z pohledu genderu v České republice

Na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, si Transparency International vyžádalo od okresních a krajských soudů v České republice všechna pravomocná soudní rozhodnutí o odsouzení z korupčních trestných činů, a to zvláště žen a zvláště mužů. Poskytnuté údaje byly za období od roku 2011 do 2014. Analýza pravomocných soudních rozhodnutí se zaměřuje zejména na charakteristiku pachatelů a pachatelek, kteří se dopustili korupčních trestných činů. Tabulka číslo 2 zobrazuje počet odsouzených žen ve sledovaném období, tabulka číslo 3 naopak počet odsouzených mužů. Konkrétní výsledky soudních rozhodnutí budou obsahem analýzy v další kapitole.

Tabulka 2: Počet odsouzených žen za roky 2011-2014

	2011	2012	2013	2014	Celkem
§ 329 zneužití pravomoci úřední osoby	8	6	10	9	33
§ 331 přijetí úplatku	1	1	3	2	7
§ 332 podplácení	8	8	4	13	33
§ 333 nepřímé úplatkářství	0	1	0	0	1
Celkem	17	16	17	24	74

Zdroj: upraveno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

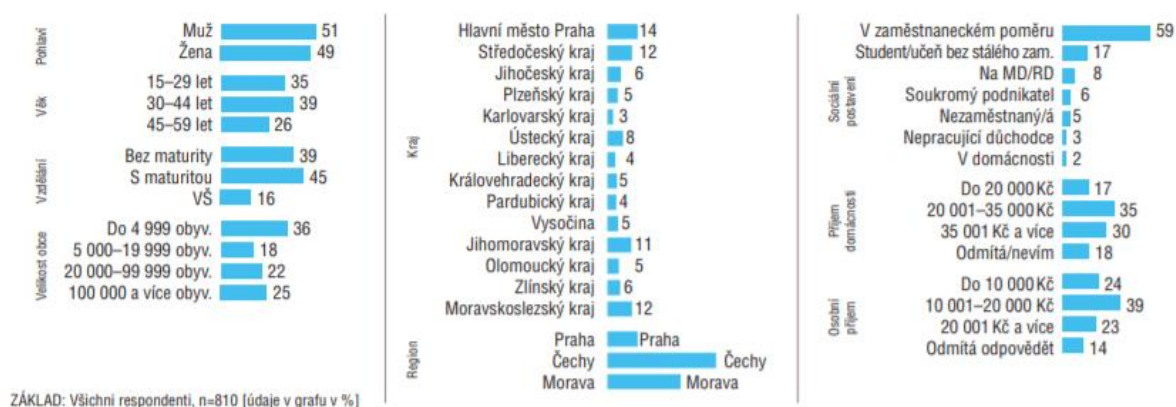

Tabulka 3: Počet odsouzených mužů za roky 2011-2014

	2011	2012	2013	2014	Celkem
§ 329 zneužití pravomoci úřední osoby	68	67	87	79	301
§ 331 přijetí úplatku	21	22	27	42	112
§ 332 podplácení	70	77	73	100	320
§ 333 nepřímé úplatkářství	3	11	7	2	23
Celkem	162	177	194	223	756

Zdroj: upraveno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

Transparency International provedla k otázce korupce z hlediska genderu i terénní šetření. Během tohoto šetření byl položen dotazník 810 občanům České republiky a proběhly i online rozhovory s 9 občany České republiky a 8 zástupci státní správy. Číslo počtu rozhovorů je bohužel nízké, tudíž z odpovědí těchto pár respondentů nelze v budoucnu dělat nějaké závěry.

Obrázek 1: Respondenti v terénním šetření

Zdroj: upraveno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

Této skupině 810 respondentů byly předloženy i tři případové studie, jejichž cílem bylo zjištění, jak by se lidé chovali v určitých situacích. Tyto případy byly zaměřeny na okamžiky, kdy je třeba se rozhodnout, zda jednat v souladu se zákonem, nebo přijmout/nabídnout úplatek.

5.2 Analýza soudních rozhodnutí

Tato část analýzy zkoumá výsledky získaných soudních rozhodnutí. Především se jedná o charakteristiku úplatků, jakým způsobem byl trestný čin spáchán, jak závažný trestný čin byl, motivaci, trestní sankce, a hlavně komparaci posuzovaných případů z hlediska genderu. Cílem je zjistit, jakých korupčních trestných činů se z pohledu soudních statistik dopouští více muži a

kterých zase více ženy. K získání analýzy je třeba si položit několik důležitých otázek, které umožní následnou komparaci korupčních trestných činů z pohledu pohlaví.

- Dopouštějí se ženy/muži spíše aktivní, či pasivní korupce¹?
- Jaký je podíl velké korupce v korupční trestné činnosti žen?
- Jaký je podíl žen, které se korupční trestné činnosti dopustily v postavení úřední osoby, oproti mužům?
- Jaký je podíl žen, které se ke korupční trestné činnosti či zneužití pravomoci úřední osoby doznaly?

Již na první pohled z Tabulek 2 a 3 lze zjistit, že korupčních trestných činů spáchaných muži je několikanásobně více než těch u žen. U mužů i žen je vidět jednoznačný trend v každoročním nárůstu spáchaných korupčních trestných činů. I přestože u mužů se jedná o 756 trestných korupčních činů a u žen jen 74, za celé sledované období, je třeba případy blíže analyzovat. K tomu pomohou výše zmíněné otázky.

5.2.1 Dílčí závěry soudních rozhodnutí

Na otázku zda se ženy/muži dopouští spíše aktivní, či pasivní korupce lze snadno odpovědět. U žen lze jednoznačně říci, že se dopouští více aktivní korupce (33 případů podplácení), na rozdíl od korupce pasivní (7 případů přijetí úplatku). Ve výsledku tvoří aktivní korupce ze strany žen 83 %. Podle Nedbálkové (2002) je aktivní korupce pro ženy z psychologického hlediska méně škodlivá nežli pasivní. U této formy korupce jsou i nižší trestní sazby, tedy jen malý počet žen je odsouzen k trestu odnětí svobody za korupční trestný čin. (Nedbálková, 2002) Z hlediska mužů je výsledek shodný, protože bylo prokázáno 320 případů aktivní korupce, oproti 112 případům pasivní korupce. U mužů je aktivní korupce tvořena ze 74 %. Muži v celkovém počtu páchají o 92 % více korupčních trestných činů ve formě přijetí úplatku a podplácení oproti ženám, ale v samotném rozboru aktivní či pasivní korupce jsou na tom ve výsledku téměř stejně. Rozdíl v podílu na aktivní korupci mezi ženami a muži činí pouze 8 %. V drtivé většině případů obě pohlaví nabídla úplatek sama od sebe a tento úplatek většinou směřoval k úředním osobám, nejčastěji Policii ČR. Zde je nutné zmínit, že i přes tyto výsledky dochází k výraznému zkreslení kvůli vysoké míře latence u korupčních činů obecně. Je proto velmi pravděpodobné, že obrovské množství trestných činů nebylo odhaleno, protože ani jedna strana účastníků korupce nemá zájem být odhalena.

---

¹ Aktivní korupci lze definovat jako úplatkářství, darování úplatků, na rozdíl od pasivní korupce, která spočívá v přijímání úplatků.

Otázka, jaký je podíl žen ve velké korupci v korupční trestné činnosti, je poměrně složitá. Velkou korupcí se rozumí případy s vysokou mírou společenské škodlivosti, kdy zasahuje politiku, představitele státu nebo samosprávné celky, které mají pravomoc rozhodovat o významných projektech a akcích. Ale fakt, že v roce 2014 bylo v Poslanecké sněmovně jen 20 % žen oproti 80% účasti mužů, přičemž 60 % z těchto žen pracovalo na referentských pozicích, snižuje ženám možnost účastnit se velké korupce. Z analýzy vyplývá, že u žen nebyly ani jednou naplněny znaky velké korupce. Za analyzované období se vyskytly pouze 2 případy stádia pokusu. Jedním byl pokus o úplatek police ČR, aby případ nebyl řešen, druhý případ bylo sjednání výhod v rámci veřejné zakázky.

Podíl žen, které se dopustily korupční trestné činnosti v postavení úřední osoby, je mnohonásobně nižší než u mužů. Celkem za korupční trestnou činnost v postavení úřední osoby bylo odsouzeno 11 žen a 92 mužů. Tudíž z celkového počtu 103 osob, které spáchaly korupční trestný čin v postavení úřední osoby, tvořili 89 % muži. Do korupční trestné činnosti v postavení úřední osoby spadá korupce čistě pro potřebu pachatele/pachatelky či osob blízkých, ale i v návaznosti na nabídku či žádost o úplatek.

V průběhu trestního řízení, se dle získaných údajů doznanly ke korupční trestné činnosti či zneužití pravomoci úřední osoby pouze 3 ženy. 8 žen, které měly pravomocný rozsudek o spáchání korupce se i přesto nepřiznalo. Ze 47 odsouzených žen spáchalo trestný čin prvně 25 žen. To činí větší polovinu z celkového počtu. Lze konstatovat, že převažují ženy bez trestní minulosti.

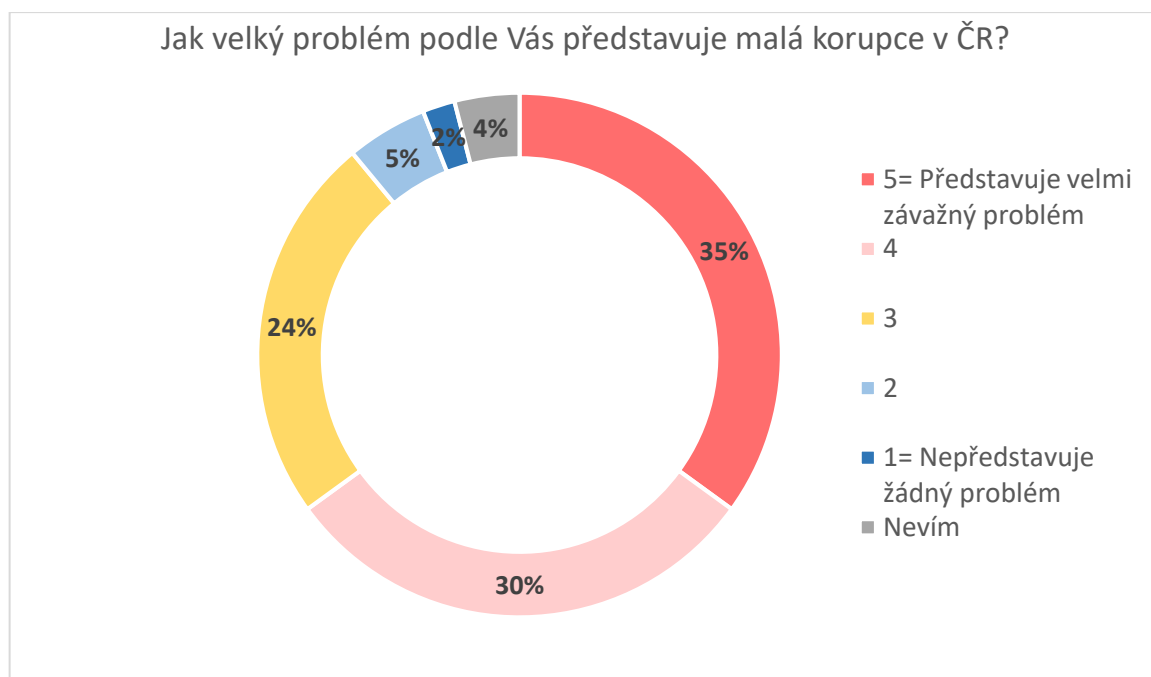
5.3 Výsledky terénního šetření Transparency International

Transparency International provedla k otázce korupce z hlediska genderu v roce 2014 vlastní terénní šetření. To se skládalo z kvantitativního šetření, které probíhalo internetovým dotazováním a účastnila se jej reprezentativní populace České republiky ve věku od 15 do 59 let, různého pohlaví, vzdělání a regionu původu. Celkem během tohoto výzkumu proběhlo 810 rozhovorů. Současně proběhl i kvalitativní výzkum, který probíhal online rozhovorem, kterého se zúčastnila skupina 9 občanů České republiky a 8 zástupců státní správy.

5.3.1 Dotazníkové šetření

Z výsledků tohoto výzkumu vyplynulo, že dvě třetiny dotazovaných respondentů považují i malou korupci za problém. Ženy byly v tomto ohledu více skeptické než muži. 69 % žen nahlíží na korupci jako vážný problém, u mužů ji vnímání jako problém 62 %. Z pohledu věku, shledává malou korupci za problém nejvíce skupina lidí starších 45 let, z hlediska vzdělání tvoří

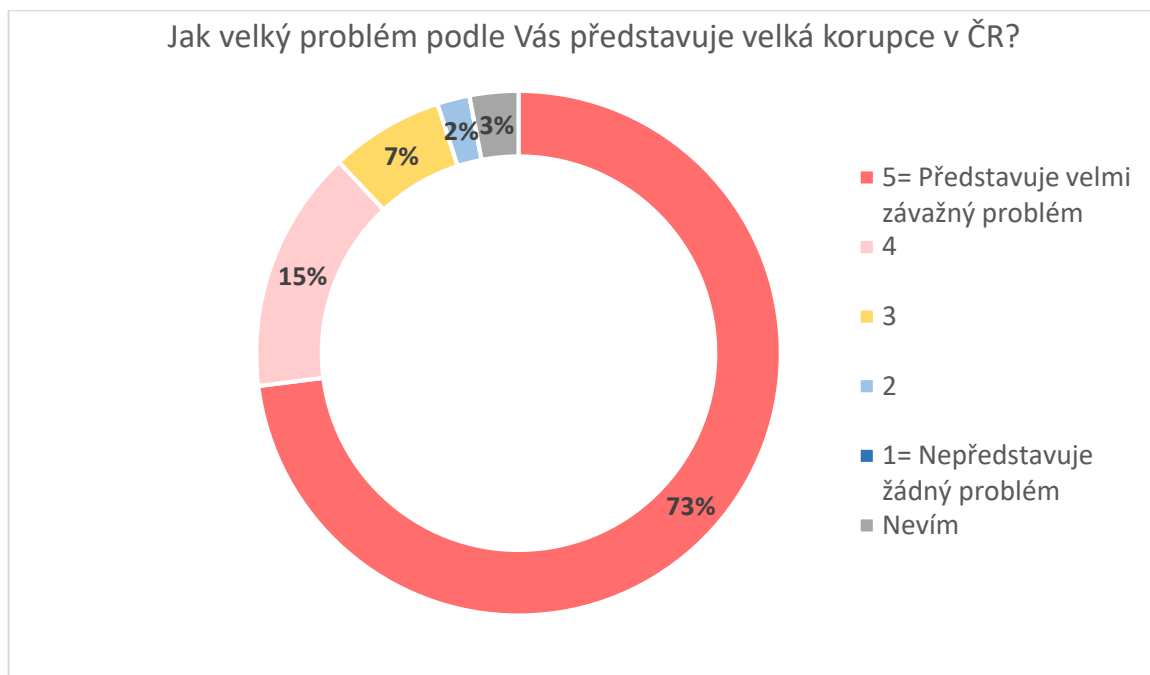
největší podíl osoby s vysokou školou a osoby bez maturity. Největší podíl respondentů, považující malou korupci za problém pochází z obcí s 20- 100 tisíci obyvateli. Ze všech účastníků se 70 % shodlo, že korupce je v dnešní době poměrně častý a rozšířený nebezpečný fenomén. Podíl obou pohlaví je v tomto ohledu rovnoměrný, jedná se o 70 % mužů a 70 % žen. Mezi tři nejčastější motivy malé korupce zařadili účastníci zajištění rychlé služby, ovlivňování výběrového řízení a vyhýbání se odpovědnosti (např. obcházení pokut). Dále jako formy úplatku byly nejvíce zvoleny finanční dary do 10 tisíc Kč.

Obrázek 2: Graf popisující problematiku malé korupce

Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

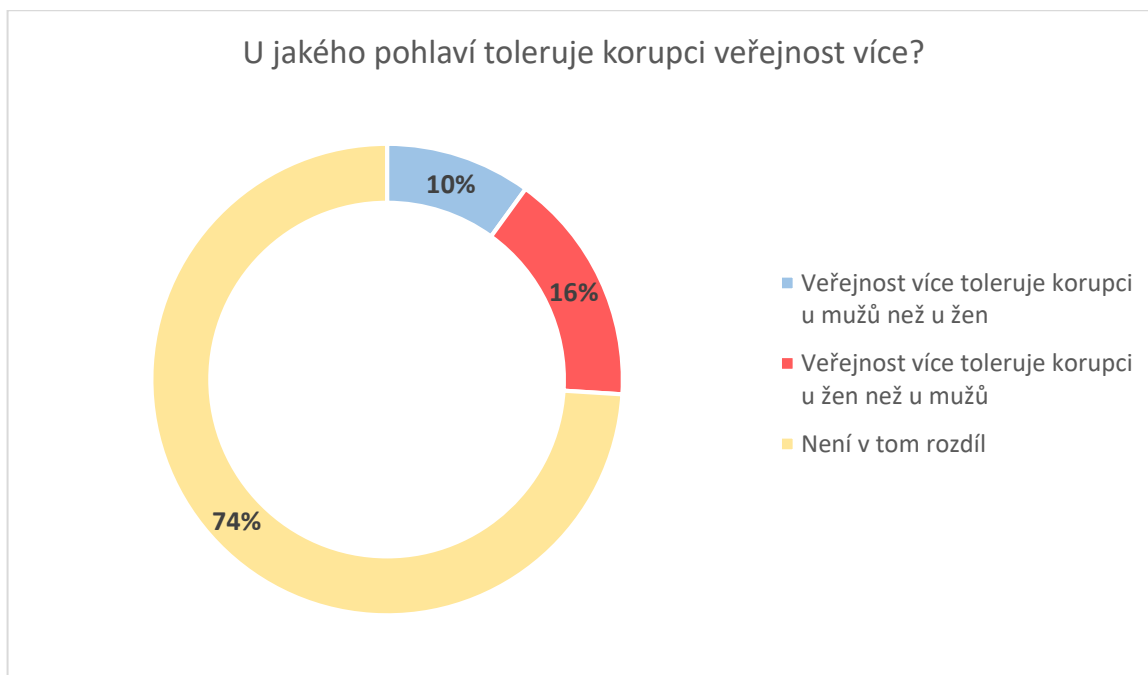
Oproti tomu jako mnohem vážnější a nebezpečnější se jeví velká korupce 73 % účastníků a 80 % z celkového počtu respondentů ji pokládá za rozšířenou. V otázce problematiky velké korupce byly odpovědi žen i mužů vyrovnané, a tudíž je velká korupce problém pro ženy stejně jako pro muže. Jako velký problém je považována, stejně jako u malé korupce, nejvíce pro lidi starší 45 let a lidi s vysokou školou. V tomto ohledu se liší od malé korupce pouze velikost obce, ze které respondenti pochází, ta je v tomto případě nad 5 tisíc obyvatel.

Obrázek 3: Graf popisující problematiku velké korupce

Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

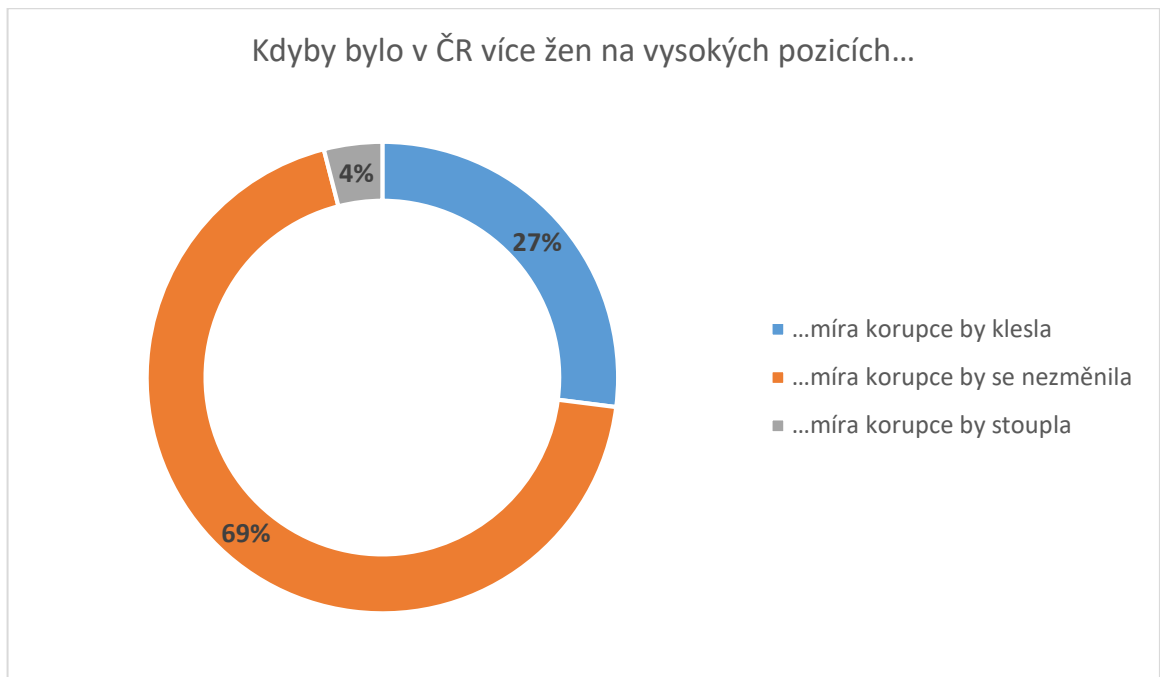
Další otázkou, kterou Transparency International svým respondentům položila, byla, zda veřejnost více toleruje korupci u mužů nebo u žen. V tomto ohledu byl převládající názor, že v korupci panuje rovnováha mezi pohlavím, proto se podle účastníků nejedná o záležitost, která by měla být rozdělována podle genderu. Za tímto tvrzením stojí 74 % respondentů. V 16 % případů dotazovaní považují korupci za doménu spíše mužů.

Obrázek 4: Graf popisující toleranci korupce

Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

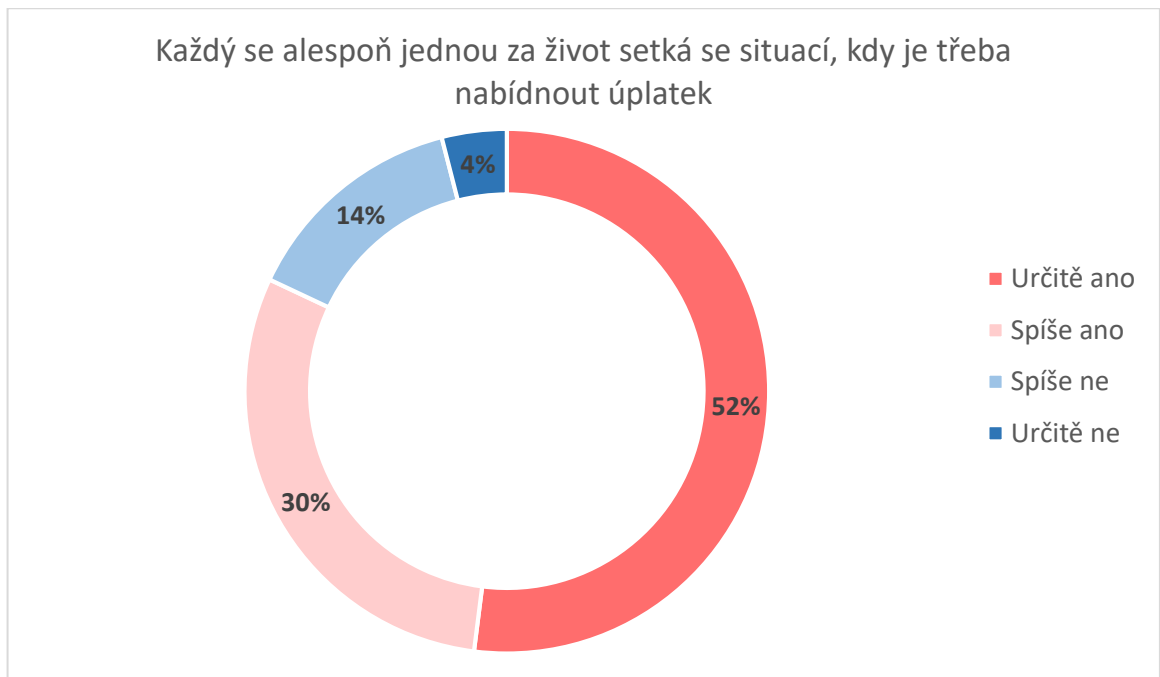
Při konkrétním rozboru malé a velké korupce z hlediska genderu, jsou již výsledky trochu jiné. V případě malé korupce nevidí rozdíl v pohlaví pouze 51 % respondentů, a za doménu mužů ji považuje 29 %. U velké korupce nevidí rozdíl v pohlaví 45 % respondentů, ale 40 % ji považuje za záležitost čistě mužů. Tudiž všeobecně přijímaným názorem je, že v korupci není rozdíl mezi pohlavím, ale když dojde na konkrétní rozdělení, pravděpodobně se respondentům vybaví nějaké konkrétní případy, se kterými měli zkušenosti, a výsledek této analýzy je odlišný. Tento výsledek je také podporován domněnkou, že 75 % účastníků průzkumu považuje muže za osoby, které mají více zkušenosti s nabízením a braním úplatků, ve srovnání s ženami. Přesto 69 % respondentů je přesvědčeno, že kdyby bylo více žen na vyšších pozicích, ať už v soukromém nebo veřejném sektoru, úroveň korupce by se nijak nezměnila.

Obrázek 5: Graf popisující vliv žen na míru korupce

Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

Transparency International se rovněž respondentů dotazoval, zda je pravdivé tvrzení, že každý z nás se jednou za život setká se situací, kdy je třeba nabídnout úplatek. Výsledky průzkumu ukazují, že tendence ke korupčnímu jednání závisí spíše na charakteru člověka než na jeho genderu. Dalším podnětem k trestné činnosti je osobní nebo zprostředkovaná zkušenost s korupcí, která ovlivní člověka natolik, že mu dodá pocit beztrestnosti a rozptýlí strach z dalšího korupčního jednání. Jak vyplývá z šetření, shodla se obě pohlaví rovnoměrně z 82 %, že nabídnout úplatek je pravděpodobně v životě nevyhnutelné.

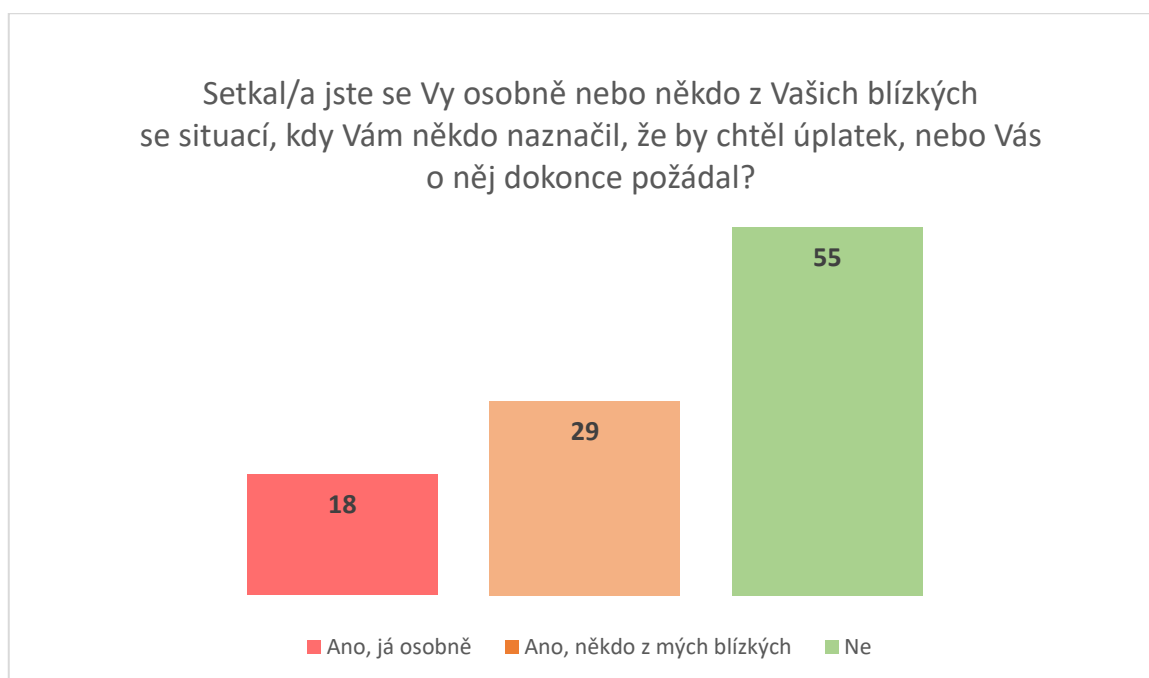

Obrázek 6: Graf popisující situaci setkání se s úplatkem

Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

Osobní zkušenost s korupcí přiznalo 18 % dotazovaných. Tuto část tvořili z 22 % muži a ze 14 % ženy. Zkušenosti s úplatky mají častěji osoby starší 45 let a s vyšším vzděláním. V případě této otázky mohli respondenti vybrat obě varianty setkání se s korupcí. Ke korupčním trestním činům nejčastěji dochází v oblasti zdravotnictví, následované stavebnictvím a udělováním licencí nebo registrací. Větší polovina respondentů by věděla, kam se obrátit, kdyby potřebovali zajistit pro sebe nebo své blízké lepší výsledky. Důležitost postavení při vyřizování korupčních záležitostí přiznalo 48 % dotazovaných. Gender v tomto případě není rozhodující. Čím intenzivnější osoba využívá kontakty, tím více zvyšuje šanci na nabídnutí nebo přijetí úplatku.

Obrázek 7: Graf popisující zkušenost s úplatkem

Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

5.3.2 Skupinové diskuse

Výsledky skupinových diskusí, kterých se zúčastnilo 9 občanů České republiky a 8 zástupců státní správy, potvrzují předchozí zjištění od dotazovaných respondentů. Těchto 9 respondentů je do značné míry toho názoru, že korupce nemá spojitost s pohlavím. Pokud by ale byli nuceni si vybrat, zvolili by muže. Důvodem je domněnka, že muži mají více množností se setkat s korupční trestnou činností. Tento postoj je založen na osobních zkušenostech účastníků diskuse, ale i na obecně přijímaných argumentech, jako že na vyšších pracovních pozicích jsou převážně muži a média reprezentují korupční skandály, ve kterých jsou hlavními aktéry muži.

Účastníci diskuse ze státní správy však poukázali na fakt, že i ženy jsou korupčně aktivní v některých oblastech. Typický uváděným příkladem je školství. V této oblasti se děje mnoho korupčních trestných činů, ale nejsou natolik veliké, aby se jimi média zaobírala. Obě cílové skupiny odmítají vliv genderu na korupci a většinou nesouhlasí s tvrzením, že by vyšší počet žen na vysokých pracovních pozicích snížil úroveň korupčního jednání v České republice.

Podle zástupců veřejnosti dochází ke korupci hlavně na úřadech, ve zdravotnictví, školství a sportu. Téměř všichni kromě jednoho muže a jedné ženy se také shodli, že drobné dary nebo protislužby do hodnoty 1 tisíc Kč nevnímají jako korupci, ale jako dar či poděkování. Za předpokladu že by jim byla předložena obálka s 1 tisíc Kč, považovali by ji za korupci a nepřijali ji.

Jeden respondent nerozlišil finanční a věcný dar. Když účastníci porovnávají věcný dar v podobě květin a finanční dar ve stejné hodnotě, jednají rozdílně. Květinu přijmou jako poděkování, nepovažují ji jako předmět korupčního jednání. I přesto, že by obálku o stejné finanční hodnotě nepřijali.

Převládá rovnoměrně i názor mezi muži a ženami, že častější korupční praktikou je nabízení úplatků než jeho samotné vyžadování. Účastníci diskuse by se cítili nepříjemně, kdyby měli někoho vybídnout k úplatku, nabídnutí úplatku jim přijde méně nepříjemné. Nicméně nevyloučili možnost, kdyby jim byl nabídnut úplatek, že by jej přijali. Osoba, která si řekne o úplatek, je motivována touhou po penězích. Diskuse se zaměřila i na důvody, proč lidé nepodlehnu korupci. Ženy tvrdí, že hlavním důvodem je charakter člověka a morální zásady, Muži se shodují spíše na obavě a strachu z trestu.

5.4 Kazuistiky

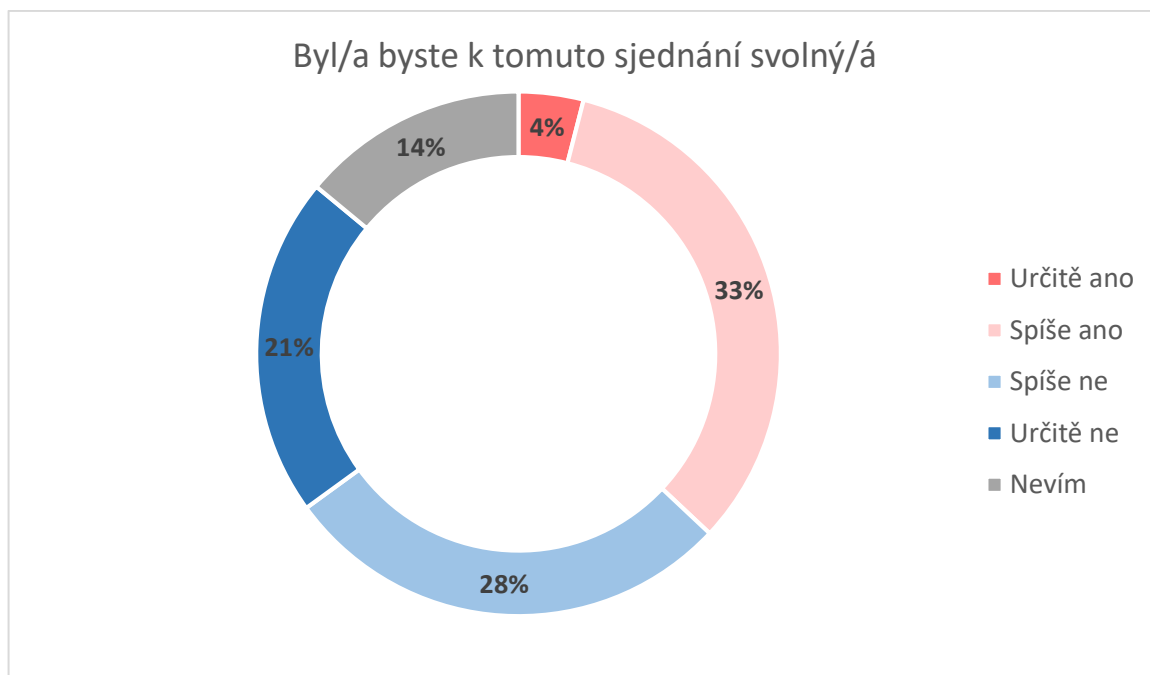
Kazuistika je výzkumná metoda, která se zabývá popisem jednotlivých případů. I touto cestou se rozhodla organizace Transparency International provést svůj výzkum (Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů, 2011). Tyto případy byly předloženy pomocí dotazníkového šetření původní skupině 810 respondentů a formou online rozhovorů 9 občanům České republiky a 8 zástupcům státní správy.

5.4.1 Případ 1

Zadání tohoto případu bylo následující *„Představte si, že byste se ocitl/a v následující situaci: vzhledem ke svému dlouhodobému pobytu v zahraničí jste nezaznamenal/a, že v obci, ve které vlastníte rodinný dům, se buduje nová kanalizace. Termín pro vydání územního souhlasu s vybudováním kanalizační přípojky, kterou si každá vlastníka nemovitostí hradí z vlastních zdrojů, již vypršel. Nyní hrozí, že na obecní kanalizaci nebudete připojeni. Dáte-li odpovědné osobě na stavebním úřadu 10 000 Kč, bude Vám vydán územní souhlas s dřívějším datem, než je opravdový den vystavení. Byl/a byste k tomuto jednání svolný/á?“* (Mikolášková, Judová, et.al, 2016).

Souhlas s úplatkem vyslovilo 37 % respondentů. V této skupině lidí, které by úplatek přijali, převažovali více muži než ženy. Ženy by se snažily tuto situaci vyřešit jinou cestou, například domluvou na úřadě nebo odvoláním. S úplatkem by souhlasilo více respondentů, kdyby byla částka nižší než 10 000 Kč. Částka 2 000- 3 000 Kč by byla pro dotazované přijatelnější. Obavy z možného trestu respondenti nemají. Domnívají se, že by se o dané situaci nikdo nedozvěděl. Jako nejčastěji uváděný důvod, proč se uchýlit k úplatku, byla potřeba samotné přípojky, která

se podle zadání zřejmě nedá jinak řešit. Jednalo by se tedy z pohledu respondentů za jedinou a nevyhnutelnou možnost řešení nastalého problému. Dalším důvodem byla úvaha, že kdyby si museli přípojky zařídit později sami, stálo by je to více peněz a času. Úplatek se tedy jeví být snadnější ba i levnější cestou. Naopak, mezi nejčastěji udávané důvody, proč odmítnout předání úplatku, byla samotná averze vůči korupčním praktikám, morální hodnoty člověka a již zmiňovaná příliš vysoká částka.

Obrázek 8: Graf popisující svolení k úplatku

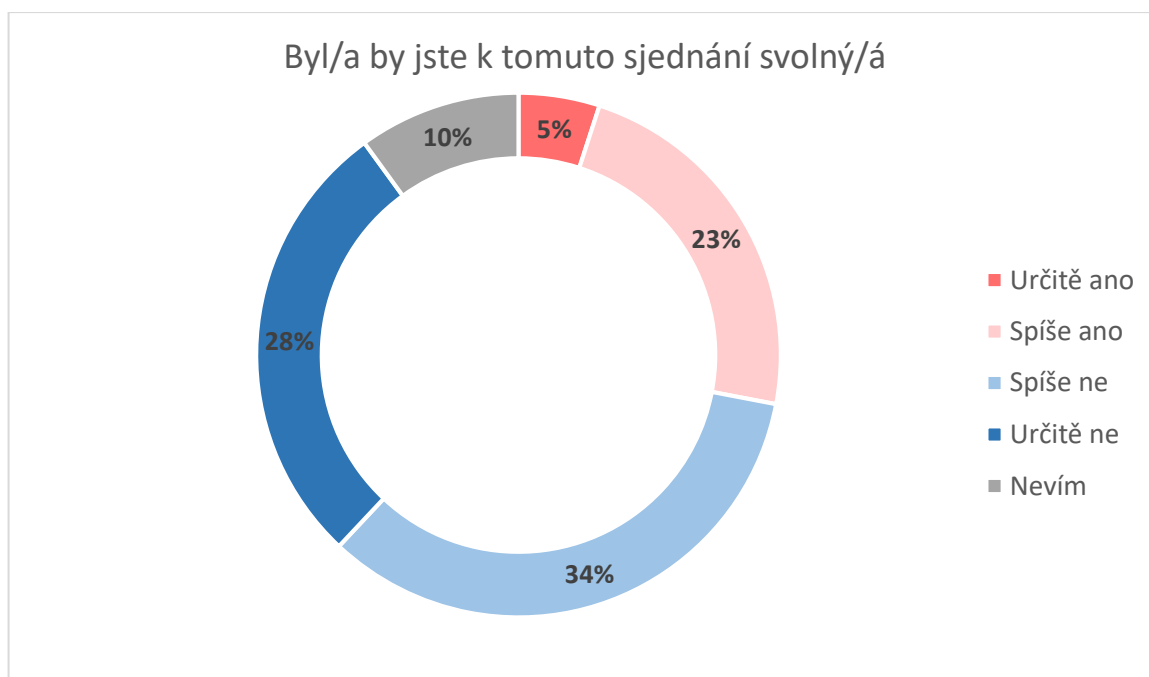
Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

Účastníci ze skupiny státní správy se shodli na tom, že by se k darování úplatku neuchýlili. Chtěli by jednat legálně a s úřadem se domluvit na náhradním řešení. Uvědomují si následky a rizika korupčního jednání. Na druhou stranu odhadli správně úsudek respondentů z veřejnosti, že by úplatek darovali z důvodu usnadnění a urychlení celého procesu.

5.4.2 Případ 2

Případ dvě zněl následovně, „*Představte si, že byste se ocitl/a v následující situaci: potřebujete své dítě akutně umístit do mateřské školky. V minulém roce jste se o místo v MŠ neucházeli a zároveň se nejedná o poslední rok před zahájením povinné školní docházky. Šance na přijetí do MŠ proto nejsou příliš vysoké. Vedení školky Vám naznačilo, že poskytnutím sponzorského daru MŠ v hodnotě 10 000 Kč získáte 100% jistotu, že Vaše dítě bude přijato. Byl/a byste k tomuto jednání svolný/á?*“ (Mikolášková, Judová, et.al, 2016).

Více než čtvrtina respondentů by svolila ke korupčnímu jednání. Tuto část tvořili z většiny muži a také lidé s vysokoškolským vzděláním. Souhlas k úplatku byl často opodstatněn důvodem, že zajištění jiné formy hlídání dítěte by bylo dražší. Hlavními důvody k úplatku byly potřeba umístit dítě do mateřské školky a důležitost mateřské školky pro dětské vzdělání. Celých 27 % respondentů rovněž odpovědělo, že takovýto sponzorský dar není úplatek. Za alternativní cestu by respondenti zvolili hledání jiné mateřské školky, která by měla volná místa, případně jiné zařízení na hlídání.

Obrázek 9: Graf popisující svolení k úplatku

Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

Ani v tomto případě by zaměstnanci státní správy ve většině nesvolili ke korupci. Jejich odpovědi nebyly ale úplně jednotné, i někteří členové státní správy tuto cestu nepovažují za korupční čin, ale jako běžnou praxi, která se děje v mateřských školách.

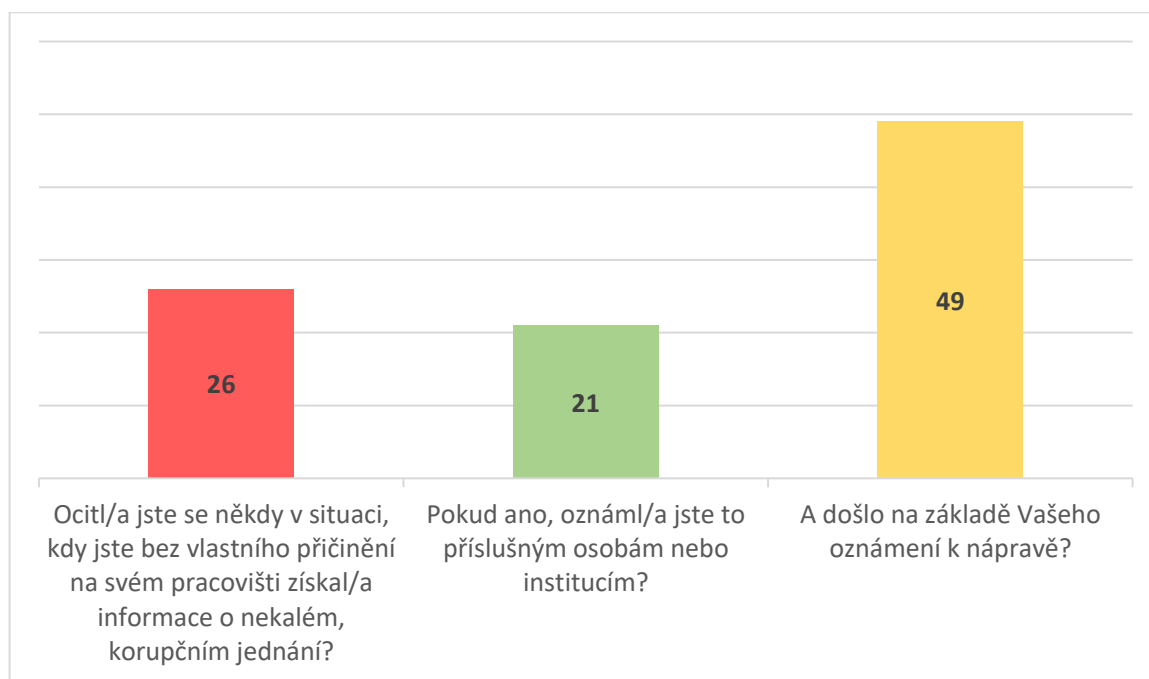
5.4.3 Případ 3

Případ tři neměl jednotné zadání, ale zabýval se whistleblowingem². Cílem bylo zjištění kolik respondentů mělo kdy zkušenost s nekalým korupčním jednáním na pracovišti, jak reagovali a jak celá situace dopadla.

² „Pojem whistleblowing označuje proces odhalení nekalého jednání v určité organizaci prostřednictvím poskytnutí informace osobám nebo institucím, jež mohou oznamovanou skutečnost prověřit a případně zakročit.“ (Pavlišová, 2014)

Většina účastníků z řad veřejnosti pojem whistleblowing slyšela poprvé v životě. Po vysvětlení tohoto jevu většina respondentů odpověděla, že se s tímto jednáním osobně, ani z doslechu nesešla. Účastníkům byla popsána situace nekalého jednání a měli se rozhodnout, jestli danou věc oznámit či nikoliv. Většina respondentů by nekalé jednání nenahlásila, nebo by velmi váhala. Dva muži by nahlásili případ na vedení, dvě ženy by oznámení zvažovaly a jedna žena by případ nahlásila pouze pod podmínkou anonymity, aby nebyla ohrožena její pracovní pozice. Zbylí účastníci by případ neohlásili z důvodu obav ze ztráty zaměstnání, nebo tuto situaci nechtěli řešit, protože to zkrátka není jejich problém.

Ve skupině respondentů ze státní správy se všichni kromě jedné osoby s termínem whistleblowing setkali. V této skupině byli opět o něco odvážnější muži než ženy, které nejdříve řešily okolnosti situace. Podobně jako v případě veřejnosti, byla hlavním předmětem váhání obava ze ztráty zaměstnání. Zástupci státní správy projeví nedůvěru v právní systém a obavu z toho, že i přes dostatek důkazů by případ nebyl řádně prošetřen. Dále hlavním důvodem, proč případ nenahlásit, byly úvahy o tom, jak by oznamovatele přijal po této situaci jeho kolektiv. Účastníci diskuse předpokládají, že by kolektiv oznamovatele již nepřijal a odsoudil jej.

Obrázek 10: Graf popisující zkušenosti s whistleblowingem

Zdroj: zpracováno podle (Mikolášková a Michora, 2016)

6 KOMPARACE VÝSLEDKŮ ANALÝZY PROVEDENÉ AUTORKOU A TRANSPARENCY INTERNATIONAL

6.1 Vyhodnocení analýzy korupčních trestných činů

Údaje, které se podařilo získat Transparency International, šly snadno analyzovat. Výsledky soudních rozhodnutí hovořily stručně a vykazovaly přesné počty odsouzených mužů a žen podle konkrétních paragrafů definujících korupční trestní činnost.

V případě analýzy aktivní a pasivní korupce, došlo ke zjištění, že aktivní korupce je páchána častěji než pasivní. U žen činí aktivní korupce 83 % a u mužů 74 %. Je třeba ale upozornit, že u žen je těchto případů uplácení pouze 33, na rozdíl od mužů, kde toto číslo činí 320 případů. To je téměř deseti-násobek počtu aktivních korupčních trestných činů spáchaných ženami. Všechny tyto údaje spadaly do oblasti malé korupce. Údaje pro velkou korupci obsahovaly pouze dva případy, které nakonec byly zhodnoceny pouze jako pokus o korupci. Transparency International uvádí, že naprostá většina korupčních trestných činů není vůbec odhalena, protože ani jedna z dotčených stran (strana poskytující úplatek a strana přijímající úplatek) nemá zájem na odhalení trestné činnosti, tudíž i přes tyto údaje není výsledek analýzy jednoznačný.

I podíl korupční trestné činnosti v postavení úřední osoby vychází podobně jako v předchozím případě. Opět je množství mužů odsouzených i za tento trestný čin několikanásobně vyšší než u žen. Konkrétně se jednalo o 92 případů spáchaných muži a 11 případů ženami. Údaje pro doznání ze spáchání tohoto trestného činu byly k dispozici pouze pro ženy, z nichž se doznaly pouze 3. Dále lze ze soudních rozhodnutí vyčíst, že i 5 žen, které měly pravomocné rozhodnutí, o tom že spáchaly trestný čin, se ke spáchání korupce nedoznaly. Pravděpodobně byly vnitřně motivovány, že i přes pravomocné rozhodnutí, lze nějakým způsobem stále dokázat nevinu. Organizace Transparency International podle průzkumu zjistila, že v postavení úřední osoby byla více než polovina dotazovaných žen, tedy 25. Avšak v tomto vzorku jsou i případy zneužití pravomoci pro vlastní potřebu nebo potřebu blízkých, tedy ne v návaznosti na korupční nabídku či žádost. Za korupční činnost v postavení úřední osoby bylo odsouzeno 27 % žen.

Podíl žen, které spáchaly korupční trestní čin prvně, vyšel následovně. Z analýzy vyplývá, že 53 % žen z celkového počtu 47 odsouzených se dopustilo korupční trestné činnosti vůbec poprvé. U 6 žen byla nalezena trestní minulost, u zbylých 16 případů se jednalo o zjednodušené

rozsudky, tudíž analýza není úplně přesná. Lze shrnout, že převažovaly ženy s čistým trestním rejstříkem.

Analýza soudních rozhodnutí ukazuje, že muži páchají korupční trestné činy v mnohem větší míře než ženy. Nezáleží na tom, zda se jedná o přijímání nebo naopak nabízení úplatků, ve všech těchto případech mají muži mnohem větší četnost páchání korupce. Pravděpodobně je to důsledkem toho, že většina těchto korupčních případů probíhá na vysokých pracovních pozicích, kde je větší podíl mužů než žen. Tento rozdíl je způsoben také tím, že na těchto vysokých místech probíhá kontrola korupce mnohem častěji, než například v oblastech školství a zdravotnictví, kde je naopak na pracovních pozicích větší podíl žen.

6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření Transparency International byly rozděleny na přehledné úseky, ve kterých šlo snadno hledat podle rozdělení pohlaví, ale také i vzdělání a velikosti bydliště. Tyto údaje hovořily stručně, tudíž nebyl problém se shodnout s průzkumem Transparency International. Veškeré údaje byly zadány formou grafů a stupnic, kde se dalo snadno zjistit, nejen které pohlaví převažuje, ale i převažující věk, vzdělání a velikost obce, ve které respondenti žijí.

Celkem 65 % respondentů se v analýze shodlo, že malá korupce představuje v České republice problém. Podíl tohoto čísla tvoří 61 % mužů a 69 % žen. Dá se tedy v tomto případě konstatovat, že ženy vnímají tuto problematiku jako vážnější, než jak je tomu u mužů. Tomu napovídá i zjištění, že 2 muži a jen 1 žena nepovažují malou korupci za problém vůbec. I hledisko věková kategorie je téměř vyrovnané, ale přesto převažují respondenti starší 45 let. Z vlastní analýzy vyplývá, že nejvíce respondentů, kterým se malá korupce jeví jako problém, je buď bez maturity nebo naopak má vysokoškolské vzdělání. V tomto výsledku Transparency International tvrdí, že malou korupci vnímají jako problém hlavně lidé s vysokoškolským vzděláním. Průměr výsledků průzkumu však naznačuje, že za stejně veliký problém považuje malou korupci i téměř stejný podíl lidí bez maturity, které Transparency International v této analýze opominulo.

Na otázku týkající se rozšířenosti malé korupce odpovídala obě pohlaví téměř stejně. Transparency International uvádí rovnováhu respondentů mužského i ženského pohlaví, kteří na tuto otázku odpověděli, že malá korupce je v České republice rozšířená. Tohoto výsledky lze dosáhnout, pokud se sečte počet respondentů, kteří ji považují za rozšířenou na stupnici 4 a 5. Když se ale nahlédne na tuto problematiku rozšíření malé korupce pouze ze strany

respondentů, kteří odpověděli pouze na stupnici 5, jedná se 30 % žen a 28 % mužů. Tento výsledek již není vyrovnaný, ale stále není rozdíl natolik markantní, aby došlo k velikému rozdílu ve výsledku.

Další část analýzy provedené autorkou a organizací Transparency International se prakticky shoduje. 50 % žen a 50 % mužů, kteří jsou poháněni hlavně vidinou zajištění rychlejší služby, by byli ochotni zaplatit úplatek. Jako nejčastější forma úplatku vyšly stejně v obou analýzách finanční dary do 10 tis. Kč.

Výsledky analýzy velké korupce vyšly shodně. Systémová korupce je chápána jako vážný problém na stupnici 5 73 % respondentů, když se k tomu přičtou i výsledky ze stupnice 4, jedná se o celých 88 % respondentů. Z celkového počtu se jedná o 89 % mužů a 87 % žen, což hovoří v rovnovážné výsledky, které vyšly v obou analýzách.

Problém rozšírenosti korupce vyšel také shodně. Za velmi rozšířenou ji považuje 80 % respondentů, přičemž toto číslo tvoří 83 % mužů a 78 % žen. Dá se tedy konstatovat v obou analýzách, že poměr pohlaví respondentů je téměř stejný, stejně jako ve velikosti problému velké korupce, v obou případech vychází nepatrně větší množství mužů.

V celkovém hodnocení problematiky malé a velké korupce z hlediska genderu, Transparency International prohlašuje, že korupce je poměrně genderově vyvážený fenomén a nelze jej vnímat výhradně jako jev připadající k jednomu pohlaví. Autorka této práce s tímhle názorem souhlasí, ale podle analýzy se některé výsledky rozcházejí. Z analýzy odpovědí od respondentů plyne, že z odpovědí 51 % respondentů, pohlaví není rozdílné a z 29 % plyne, že malá korupce je záležitostí spíše mužů. 29 % je poměrně vysoké číslo a nemělo by být opomíjeno.

Když se ohlédneme zpět na výsledky soudních rozhodnutí, muži se dopouštěli často mnohonásobně vyššího počtu trestných činů v korupci, nežli ženy a podle výsledků dotazníkového šetření si to myslí i veřejnost. S ohledem na skutečnost, že 75 % respondentů považuje muže jako osoby, které mají více zkušeností s nabízením a přijímáním úplatků, to toto tvrzení ještě ujišťuje. V tomto výsledku odporuje tvrzení 69 % dotazovaných, že kdyby bylo více žen na vysokých úrovních, míra korupce by se nezměnila. Ve změnu v kladné účinky se domnívá pouze 28 % lidí. Zřejmě největším problémem v posouzení této problematiky je nízká informovanost o všech korupčních trestných činech, protože ani jedna strana nemá prospěch z přiznání. Problémem také je, že ve většině medializovaných korupčních trestných činů jsou

hlavními aktéři muži. Kdežto u žen, kde je korupčním případem například i přijetí květiny od dětí ve škole, se jedná o malou korupci, a tak na ní není v mnoha ohledech tak nahlíženo a spíše se bere již jako zvyk nebo tradice. Ve výsledku tedy nelze jednoznačně určit, že je korupce přímo závislá na nějakém pohlaví, protože lze těžko rozlišit závažnost korupce, která je páchána.

Zajímavostí je, že i přes zjištění, že korupce je převážně doménou mužů, odpověděla většina respondentů, že se jednou za život setkáme se situací, kdy je třeba nabídnout úplatek. V tomto případě kladně odpovědělo 84 % žen a 81 % mužů. Takže ve výsledku 82 % respondentů se jednoho dne teoreticky dopustí korupce. Ovšem musí se vzít ale v potaz, že se může jednat o malou korupci, jako je například malý věcný dar.

Další oblast se zabývala situací, zda se respondent někdy setkal osobně nebo někdo jemu blízký s korupcí. Osobně se s korupcí setkalo 18 % respondentů, z toho bylo 61 % mužů a 39 % žen. Zprostředkovanou korupční událost od někoho blízkého zažilo 29 % a zde byl podíl žen a mužů rovnoměrný. Z hlediska věkové kategorie nejvíce respondentů, kteří zúčastnili korupce byli ve věku 45-59 let.

Důležitým zjištěním v této oblasti je, že pouze malé množství respondentů se uchýlovalo k jednoznačným odpovědím. Většinou volili odpovědi typu „spíše ano“ nebo „spíše ne“. Z té části dotazovaných, kteří odpověděli jednoznačně převažovali muži nad ženami. Většina těchto respondentů, patřila převážně do věkové kategorie nad 45 let. Z toho vyplývá, že starší respondenti mají více zkušeností s problematikou korupce, proto se rozhodují s jistotou.

6.3 Vyhodnocení kazuistik

Závěry analýzy autorky v oblasti kazuistik se shodují s analýzou Transparency International. V mnohých případech bylo znatelné, že muži a ženy se rozhodovali naprosto odlišně, což poukazuje i na rozdílné množství korupčních trestných činů v soudních rozhodnutích. Muži ve většině případů většinou spíše nejdříve jednali a snažili se dostat k cíli nejsnadnější cestou, ženy se častěji snažily nedostat se do problémů a řešit problémy jinak.

V případě první kazuistiky o kanalizační přípojce byly analýzy shodné. 37 % respondentů by svolilo k nabídnutí úplatku. Těchto 37 % tvoří 42 % mužů a 32 % žen, to hovoří ve větší trestní odpovědnost mužů než žen, které by se nejdříve nastalou situací snažily vysvětlit. Oproti tomu 21 % dotazovaných by rozhodně úplatek nenabídlo, v tomto ohledu je číslo u mužů a žen téměř stejné. I přesto, že nejvyšší část tvoří osoby, které by úplatek nabídli, podíl těch, kteří by se úplatku vyhnuli také není zanedbatelný. Jedná se o situaci, kde není jednoznačná shodná

odpověď a spíše závisí na charakteru osoby než na pohlaví. Velká část respondentů uvedla, že částka 10 tis. Kč je vysoká. Pravděpodobně, kdyby se jednalo o částku nižší, byl by podíl osob, který by svolil k úplatku vyšší. Z celkového počtu respondentů, kteří svolili k úplatku, 47 % odpovědělo, že by se korupce dopustili, protože ze zadání nevyplývá jiná možnost řešení nastalé situace. Kdyby v zadání byla možnost vyřešit situaci například dohodou, pravděpodobně by počet osob nabízejících úplatek byl menší. Dalším důvodem je také vidina vlastního zařízení přípojky, které by vyšlo na mnohem vyšší finanční částku. V tomto případě se dá polemizovat, kdyby úplatek byl nižší, zda by to ještě navýšilo počet dotazovaných, který by úplatek nabídl. Jeden respondent dokonce odpověděl: *„Bohužel jsem propásl termín a po termínu v naší republice se vždy platí! Nebudeš-li platit, nebudeš mít kanalizaci. Je to zřůdnost, ale je to tak! Je to hrůznost v celém tom systému a zaběhlých koleji!“*. Od respondentů, kteří úplatek nechtěli předat, byly zjištěny jako nejčastější důvody averze proti úplatkům a korupci a obava z odhalení. Zástupci státní správy by k úplatku nesvolili. Jako nejčastější důvod uvádí obavu ze ztráty zaměstnání a následujícího trestu.

Ve druhém případě mateřské školy byly výsledky Transparency International a autora této práce opět téměř stejné až na jednu maličkost. Na rozdíl od předchozího případu, se respondenti tolik nedopouštěli nabídnutí úplatku. K úplatku by svolilo 28 % respondentů, jenž tvoří 31 % mužů a 26 % žen. Transparency International jednoznačně odpovídá, že zde rozhodně převažuje počet mužů. V tomto případě nabídlo úplatek 31 % mužů a 26 % žen, tyto výsledky jsou ale souhrn odpovědí, kdy respondenti odpověděli určitě ano a spíše ano. Při náhledu na počet respondentů, kteří odpověděli určitě ano, se jedná jen o 5 % mužů a 6 % žen, tedy z celkových 100 % činí pouze 5 %. V tomto ohledu jsou odpovědi obou pohlaví rovnoměrná. Jako nejčastější důvod, proč nabídnout úplatek, uváděli respondenti povinnost chodit do práce, kdy by neměli jinou možnost se postarat o děti. V případě, že by nemohli dostat dítě do školky, museli by zařídit jiné hlídání, které by je vyšlo na vyšší finanční výdaje, v tomto ohledu je jednorázová částka 10 tis. Kč vyjde lépe. Další časté tvrzení bylo, že sponzorský dar není úplatkem. Mnoho lidí na to nahlíží, že se jedná pouze o určitou cestu sponzoringu. Jeden muž uvedl, že *„Pokud se jedná o MŠ, do které bych chtěl umístit své dítě, je sponzoring jistou volbou. Investujete i do vašeho dítěte. Zním z vlastních zkušeností.“*. Jako odporující jednání vůči úplatku je opět na hlavním místě averze k uplácení a také hledání jiné cesty. Opět zde zůstává otázkou, kdyby bylo v zadání napsáno, že se v daném místě nachází více školek, kolik respondentů by změnilo svoji odpověď. Odpovědi respondentů často v tomto případě záležely na velikosti obce, ze které pochází a jejich osobních zkušenostech. Nejvíce by dali úplatek dotazovaní z větších měst, pravděpodobně z důvodu, že i přes velikost města a vyšší počet

mateřských školek, je o volná místa veliká poptávka a těchto míst je nedostatek. Vedle toho v obcích do 4 999 obyvatel a od 5 000- 19 999 obyvatel je počet osob, které by daly úplatek menší, protože v dané obci pravděpodobně není tolik dětí, aby byla po místech natolik vysoká poptávka. Zástupci státní správy by ani v tomhle ohledu nedali úplatek, avšak jsou přesvědčeni že toto je běžná praxe u mateřských školek.

Posledním případem, který byl dotazovaným předložen, byl samotný whistleblowing. V tomto případě se analýza nedala moc dobře provést, protože údaje byly ve pouze shrnuté a tato analýza obsahovala málo číselných údajů. V této části byl pravděpodobně největší problém v neznalosti respondentů. Téměř všichni neměli o whistleblowingu ani ponětí, kdyby tomu bylo naopak, možná by si spíše uvědomovali nastalé situace, které se na pracovištích dějí a věděli by jak s nimi nakládat. Z celkového počtu respondentů získalo informace o nekalém dění bez vlastního přičinění na pracovišti 26 %. Z celkového počtu 5 % respondentů, kteří se s tímto nekalým jednáním osobně setkali, jej oznámilo pouze 21 % osob. Z nahlášených případů došlo k napravení ve 49 %. Spousta respondentů odpověděla, že by nekalé jednání pravděpodobně neohlásila, protože by se bála o vlastní zaměstnání a nevyřešení případu, na druhou stranu 69 % respondentů má názor, že by se odhalování mělo co nejvíce podporovat. Podle analýzy autora této práce by měl být pojem whistleblowing více rozšířen, takto si spousta lidí ani neuvědomuje, že se tyto situace dají právně řešit, a že šikana v rámci pracovního prostředí není normální a dá se proti ní bránit.

V této oblasti bylo zřetelně vidět, že se ke korupčním praktikám častěji uchylují muži než ženy. Podstatnou rozhodující částí byla velikost bydliště, který ovlivňovala většinu odpovědí. V případě malých obcí, se respondenti tolik neuchylovali ke předání úplatku, na rozdíl od respondentů z velkých obcí. Velký vliv měl i věk, protože většina respondentů do věku 29 let se rozhodla pro darování úplatku, na rozdíl od respondentů ve věku 45- 50 let, kteří se k úplatku neuchýlili. Pravděpodobně je to způsobeno zkušenostmi, kdy mladší lidé neví, jak s tímto problémem vynaložit, tak se chopí první možnosti, která se jim naskytne, v tomto případě úplatek. Starší respondenti pravděpodobně mají s takovými krizovými situacemi zkušenosti a vědí, že se dají řešit i jiným způsobem než úplatkem.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala problematikou korupce z pohledu genderu. Jejím cílem bylo vymezení problematiky korupce a analýza studií a průzkumů, které se zabývaly genderovou vyvážeností. Práce dále obsahovala komparaci analyzovaných korupčních trestných činů v České republice.

Úvodní část práce se zabývala teoretickými východisky problematiky korupce. Jednalo se o vymezení definice korupce a také příčin korupčního jednání. Korupce se vyskytuje v různých formách a může zahrnovat i situace, které samy o sobě korupcí nejsou, ale vytváří vhodné prostředí a příležitosti k páčání korupce. Tato kapitola byla také zaměřena na formy korupce, důsledky korupce a způsoby měření korupce. Druhá kapitola byla zaměřena na právní vymezení korupce. Věnovala se popisu jednotlivých korupčních trestných činů podle toho, jak je vymezuje Trestní zákoník. Další kapitola byla zaměřena na boj proti korupci v České republice. Na boj proti korupci se zaměřují různé mezinárodní organizace a zajišťují prevenci trestné korupční činnosti. Následující kapitolou byla závislost mezi korupcí a genderem.

Vhodné je zmínit, že hledisko genderu je v korupci hodně ovlivňováno nízkou mírou žen ve na vysokých pozicích ve veřejné správě. Existují různé dohady, zda by došlo ke snížení korupce, kdyby bylo více pracovních pozic na vysokých pracovních místech obsazeno ženami, ale tato situace pravděpodobně v brzké době nenastane. I přes snahu dosadit na vyšší místa více žen s cílem dojít k rovnováze pohlaví, dochází k převaze mužů na těchto místech.

Obsahem bakalářské práce byla analýza soudních rozhodnutí, které pochází z let 2011 až 2014. Tato rozhodnutí byla rozdělena podle paragrafů, které označují korupční trestné jednání a podle genderu. Jednalo se tedy o tzv. tvrdá data ze soudních statistik. Po analýze této části lze říci, že mnohem více korupčních trestných činů páchají muži. Je rozdíl mezi počtem odsouzených mužů za přijetí úplatku, podplácení, nebo zneužití postavení úřední osoby, přesto jsou tato čísla závratně vyšší než u žen. Ve sledovaném období lze konstatovat, že počet těchto trestných činů stoupá. I přesto nelze jednoznačně odsoudit mužské pohlaví ze spáchání většího množství korupčních trestných činů, protože jak již bylo uvedeno, ne všechny korupční trestné činy byly odhaleny. Ženy páchají více trestných činů v oblasti malé korupce, kdy se jedná o malé úplatky například v podobě květin. Tyto případy nejsou považovány z pohledu trestního práva za vážné trestné činy, tudíž se nemohou objevit v soudních analýzách.

Z dílčí analýzy terénního šetření, které probíhala také v období 2011 až 2014 lze vyvodit výsledky z tzv. měkkých dat, tedy subjektivní názory občanů České republiky. Většina

respondentů je toho názoru, že korupce není čistě záležitostí jednoho genderu, ale záleží hlavně na charakteru člověka. Problémem v této části analýzy bylo, že většina respondentů nerozlišuje mezi věcným a finančním darem. Květinu by většina dotazovaných přijala, ale určitý obnos peněz již ne. Z pohledu genderu je zajímavostí tolerance korupce ve veřejnosti, která podle respondentů nezáleží na pohlaví. Ale 31 % dotazovaných si myslí, že by vyšší počet žen na vysokých pracovních pozicích zapříčinil snížení korupce. Ve výsledku tato analýza založená na subjektivních odpovědích dotazovaných, vypovídá o tom, že korupce je pouze otázkou charakteru.

Z analýzy kazuistik vyplývá, že ke korupčnímu jednání by svolilo větší množství mužů než žen. Muži jednali v těchto situacích zbrkle a chtěli je co nejdříve vyřešit. Ženy více přemýšlely nad okolnostmi a ze strachu z trestu se snažily úplatku vyhnout. Převaha mužů není o tolik větší než žen, přesto to stačí ke konstatování faktu, že u mužů v kritických situacích dochází více ke korupci než u žen.

Analýza korupčních trestných činů vypovídá na základě tvrdých dat a kazuistik pro větší zkorumpovanost mužů. Tyto údaje jednoznačně vykazují, že bylo mnohem více mužů odsouzeno za korupční trestnou činnost a v krizových situacích jednají muži zbrkle a nedomýšlí následky. Analýza dotazníkového šetření, která se opírá o subjektivní názory reprezentativní skupiny občanů České republiky, dokazuje, že je korupce rovnovážná a není pouze doménou jednoho pohlaví. Z těchto analýz lze shrnout, že muži se častěji dopouští korupčních činů, které jsou trestány podle Trestního zákoníku. Ženy na rozdíl od mužů se více dopouští malé korupce, na kterou se Trestní zákoník přímo nevztahuje, tudíž nelze k těmto činům získat pevná data. Nelze tedy jednoznačně přiřknout korupci k jednomu pohlaví, protože obě se dopouští korupce jen v jiné míře.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BABANOVÁ, Anna, MIŠKOLCI, Jozef. *Genderově citlivá výchova: Kde začít?*. Praha: Žába na prameni, 2007. ISBN 978-80-2398-798-0
- [2] BAŽANTOVÁ, Ilona, et al. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky*. Vyd. 1., Praha: Prospektrum, 2007. ISBN 978-80-7175-14-1.
- [3] ČEPELÁK, Jiří, KARABEC, Zdeněk. *K teoriím kriminality žen*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci při GP ČSSR, 1986. ISBN 59-096-86.
- [4] Česká asociace vzdělávacích institucí, z.s. *Co je to gender* [online]. 2014. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://www.cavi.cz/gender.html>
- [5] DAVID, Vladislav, NETT, Alecander. *Korupce v práci mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-562-9.
- [6] HEIDENSOHN, Frances. *Women & crime*. New York: New York University Press, 1985. ISBN 0814734332.
- [7] HELLMAN, Joel, JONES, Geraint, KAUFMANN, Daniel. *Seize the State, Seize the Day* [online]. 2000. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=939124067092025071001008120082069122056055052015007029075096082000114070009036098020006003062098119026080026097059020010058002085115116123026116109068123086018021079081019097115084116004065071092020105001071109001118077068109068105117016121091&EXT=pdf>
- [8] HistoryExtra. *The “born criminal“? Lombroso and the origins of modern criminology* [online]. 2016. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://www.historyextra.com/period/victorian/the-born-criminal-lombroso-and-the-origins-of-modern-criminology/>
- [9] HORNÍK, Jan, ŽUFANOVÁ, Hana. *Základní minimum o korupci a trestním právu: pro pedagogy středních škol*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-531-3.
- [10] HOSSAIN, Naomi, MUSEMBI, Celestine Nyamu. *Corruption accountability and gender: Understanding the Connections* [online]. 2010. [cit. 2018-01-05]. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/dam/aplaws/publication/en/publications/womens-empowerment/corruption-accountability-and-gender-understanding-the-connection/Corruption-accountability-and-gender.pdf>
- [11] HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police History, 2008. ISBN 978-80-86477-47-3.

- [12] CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6.
- [13] KARSTEN, Hartmut. *Ženy- muži*. Vyd. 1., Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-145-X
- [14] KOHOUT, Pavel. *Boj proti korupci: sborník textů pracovní skupiny pro boj proti korupce*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2011. ISBN 978-80-7440-053-7.
- [15] KOTLÁNOVÁ, Eva. *Korupce a ekonomický růst*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2012. ISBN 978-80-7248-803-2.
- [16] MAŘÍKOVÁ, Hana. *Gender! Co to znamená?* [online]. 2003. [cit. 2018-03-18], Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=225&lst=120>
- [17] Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů. *Kazustika* [online]. 2011. [cit. 2018-01-5]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogický_lexikon/K/Kazuistika
- [18] MIKOLÁŠKOVÁ, Martina, JUDOVÁ, Aneta, et al. *Neúplatné ženy?*. Praha: Transparency International, 2016. ISBN 978-80-87123-27-0.
- [19] MIKOLÁŠKOVÁ, Martina, MICHORA, Zdeněk. *Analýza soudních rozhodnutí*. [online]. 2016. [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/Anal%C3%BDza-korup%C4%8Dn%C3%ADch-trestn%C3%BDch-%C4%8Din%C5%AF-z-pohledu-genderu-2015.pdf>
- [20] KOTOUČEK, Martina. *Aspekty genderové dimenze korupce v mezinárodním kontextu* [online]. 2016. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/Studie-Aspekty-genderové-dimenze-korupce-v-mezinárodním-kontextu.pdf>
- [21] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Základní informace o OECD* [online]. 2017. [cit. 2018-01-05]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/1028>
- [22] NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Jiná vězení?*. Brno: Sedmá generace, 2002.
- [23] PAVLIŠOVÁ, Radka. *Whistleblowing není donašectví*. Praha: Transparency International, 2014. ISBN 978-80-87123-22-5.
- [24] Policie České republiky. *Co je korupce* [online]. 2018. [cit. 2018-02-5]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>
- [25] Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí. *Program pro podporu boje s korupcí* [online]. 2013. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady-na-leta-2013-2014/2a---Program-na-podporu-boje-s-korupci-ze-dne-6--kvetna-2013.pdf>
- [26] ROUDNÝ, Radim. *Korupce: Boj proti korupce ve veřejné správě*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001. ISBN 80-7194-314-2.

- [27] SUNG, Hung-En. *Fairer sex or fairer systém? Gender and corruption revisited*. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- [28] SWAMY, Anand, KNACK, Stephen, AZFAR, Omar. *Gender and corruption* [online]. 2000. [cit. 2018-01-05]. Dostupné z: http://web.williams.edu/Economics/wp/Swamy_gender.pdf
- [29] ŠTIČKA, Michal. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International, 2008. ISBN 978-80-87123-04-1.
- [30] TANZI, Vito. *Corruption around the world*. Washington: IMF Staff Papers, 1998.
- [31] Transparency International. *Gender and corruption: Are women less corrupt?* [online]. 2000. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/pressrelease/gender_and_corruption_are_women_less_corrupt
- [32] Transparency International. *The gender dimension of corruption* [online]. 2016. [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/THE-GENDER-DIMENSION-OF-CORRUPTION.pdf>
- [33] Transparency International. *What is corruption?* [online]. 2015. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/what-is-corruption#define>
- [34] VÁLKOVÁ, Jana. *Kriminalita žen*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993.
- [35] VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. Praha: Profess Consulting, 2007. ISBN 978-80-7259-055-1.
- [36] Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009
- [37] Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012, občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2014.